

DIRVA

Nr. 94

Rugpjūtis-August 15, 1960

Cleveland, Ohio

Istoriniai prasiveržimai į erdvę

Rugpjūčio 12 Jungtinės Amerikos Valstybės pasiekė eilę istorinių laimėjimų žmonijos bandymuose prasiveržti ir užvaldyti tarpplanetinę erdvę, ryškiai pademonstruodamos laisvojo pasaulio pasiektą pranašumą mokslinėse lenktynėse su Sovietija. AIDU I pavadintas naujasis žemės satelitas -- 100 pėdų skersmens, 136 svarų balionas, pradėjęs naujos žemės rutulio ryšių sistemos erą. Pirmasis jo modelis, tiesa, tebėra bandymas, bet jis duos pagrindus sukurti naujiems tarpkontinentiniams telefono ryšiams ir, eventualiai, tarpkontinentinėms televizijos transliacijoms. Naujasis satelitas tuoj pateisino savo vardą AIDĄ (Echo I), nepaprastu aiškumu perduodamas

LOZORAITIS PARYŽIUJE

Paryžiuje įvyko Europos Tarybos Patariamiosios Asamblėjos Neatstovaujamyj Tautų Komisijos posėdis, kuriame Baltijos Valstybių 20 metų okupacijos sukakties proga buvo svarstoma Lietuvos, Estijos ir Latvijos padėtis. Šiuo klausimupra nešimą padarė Danijos parlamento narė ponja von Lowzow ir - tam tikslui Komisijos pakviesti į posėdį - Lietuvos diplomatinio šefas, ministras Paryžiuje S. Lozoraitis, Estijos ministras Londone A. Torma ir Latvijos ministras Paryžiuje O. Grosvaldas. Svarstymo metu Komisija parodė didelį draugingumą trims Pabaltijo tautoms ir visišką pritarimą jų siekiamis atstatyti savo nepriklausomybę. Šis nusistatymas buvo išreikštas tiek Komisijos narių pareiškimuose, tiek Komisijos priimtam nutarime kurį į pateiks Europos Tarybos Patariamajai Asamblėjai rugsėjo mėnesį. Min. S. Lozoraitis anksčiau du kartu padaręs Komisijai pranešimus apie Lietuvą, būtent, 1956 m. Palermo ir 1959 m. Romoje. Šį kartą jis buvo Komisijos pakviestas, Lietuvos Laisvės Komitetui pasiūlius.

Būdamas Paryžiuje Europos Tarybos Asamblėjos Neatstovaujamyj Valstybių Komisijos posėdžio proga, min. S. Lozoraitis, pasiuntinybės patarėjas J. Baltrušaitis lydimas, turėjo ilgą pasikalbėjimą Prancūzijos užsienio reikalų ministerijoje. S. Lozoraitis kaip Lietuvos įgaliojantis ministras Paryžiuje turi atatinamą statusą.

Pakeliui iš Paryžiaus į Romą min. Lozoraitis buvo sustojęs Berne, kur tarėsi su pasiuntinybės patarėju Dr. A. Geručiu.

prez. Eisenhowerio kalbą tarp Goldstone, Cal., ir Holmdel, N.J., stočių. Balionas yra aliuminijumi dengtas plastinis kamuolys, atmušęs radijo signalus. Jis buvo iškeltas į erdvę specialia inde, ir ten, pasiekus reikiamą aukštį, išpūstas. Jis apskrieja žemę kas dvi valandas 1000 mylių orbitoje. Jo amžius erdvėje bus vieneri metai. Nuo žemės jis matomas, kaip didelė žvaigždė.

ATRADEJAS XIII (Discoverer XIII) grąžino žemėn, po kelių orbitų erdvėje, kapsulę su joje įdėtais moksliniais instrumentais. Tai pirmas kartas, kada kapsulė žemėn buvo grąžinta ir pagauta iš besikreijančio aplinkui žemę satelito, ir tai skaitoma dideliu laimėjimu pastangose išvystyti techniką, kuri įgalintų žemėn grąžinti filmus iš žvalgybinių satelitų, kaip pvz., dar tebevystomo Samos, Netiesioginiai toji technika pagelbės ieškoti būdų žmogaus vairuojamiems erdvės laivams grąžinti į žemę.

RAKETINIŲ LĖKTUVŲ X-15 pasiektas naujas rekordas į aukštį -- beveik 25 mylios. Tai

taip pat naujas šuolis pastangose sukurti žmogaus vairuojamus erdvės laivus. Rekordinį skridimą atlikęs karo aviacijos mjr. Robert M. White pasakojo, kad tame aukštyje jis matęs tris skirtingus kodus: žemę, žviesiai mėlyną atmosferą ir labai tamsią kraštutinės aukštumos mėlynę. 131,000 pėdų aukštyje jis skrido 1,700 mylių per valandą. Kiek aukščiau X-15 buvo pasiektas greičio rekordas - 2,196 mylios per valandą. Mjr. White tiki, kad X-15 galėtų pasiekti 100 mylių aukštį ir 4,000 mylių per valandą greitį, bet dabartinį lėktuvo modelį reikėtų kiek pakeisti.

Tą pat dieną buvo sėkmingai išbandytas Atlas ir Polaris raketos, tiksliai kludžiusios numatytus taikinius: Atlas už 5,000 mylių ir Polaris už 1,100 mylių. Polaris buvo iššauta nuo sausumos tramplyno. Neseniai atominis povandeninis laivas George Washington sėkmingai išbandė Polaris raketą, iššaudamas jas iš vandens gilumos, o Atlas raketą buvo pasiektas tolio rekordas -- 9,000 mylių.

Kubos karinės jėgos yra nepakankamos moderniam karui

Maskvinis "Komunistas" 1959 m. gegužės mėnesį gyrėsi: "Pastaraisiais metais greitu tempu auga komunistų partijos įtaka Lotynų Amerikoje, ypač Argentinos, Brazilijos, Čilės, Urugvajaus, Kubos, Venezuelos ir Kolumbijos kraštuose."

Šiomis dienomis Kuba yra tapusi pasaulinės politikos "karštuoju punktu". Fidel Castro vis garsiau šaukia apie savo karinės jėgos panaudojimą prieš "agresorius", Sovietija viešai įsipareigoja jį "paremti" raketomis ir kitomis priemonėmis. Kokios gi iš tikrųjų yra Fidel Castro karinės jėgos, kuriomis jis nuolat bando gąsdinti Ameriką?

Vyriausias jų viršininkas yra premjero brolis, karoministeris Raul Castro, kuris neseniai lankėsi Maskvoje ir Pragoje. Jo "štabo viršininkas" ir artimiausias bendradarbis yra kapitonas Rogelio Acevedo Artenaga, kuris tobulai kalba ir rašo rusiškai ir kinietiška.

Po savo revoliucijos Castro paleido Batistai ištikimą kariuomenę ir išdalino ginklus gyventojams. Iš savo partizanų jis sudarė kadrų grupę, taip va-

dinamą partizanų miliciją, kuri šiandien sudaro 250 brigadų po 25 vyrus, viso 6250 vyrų.

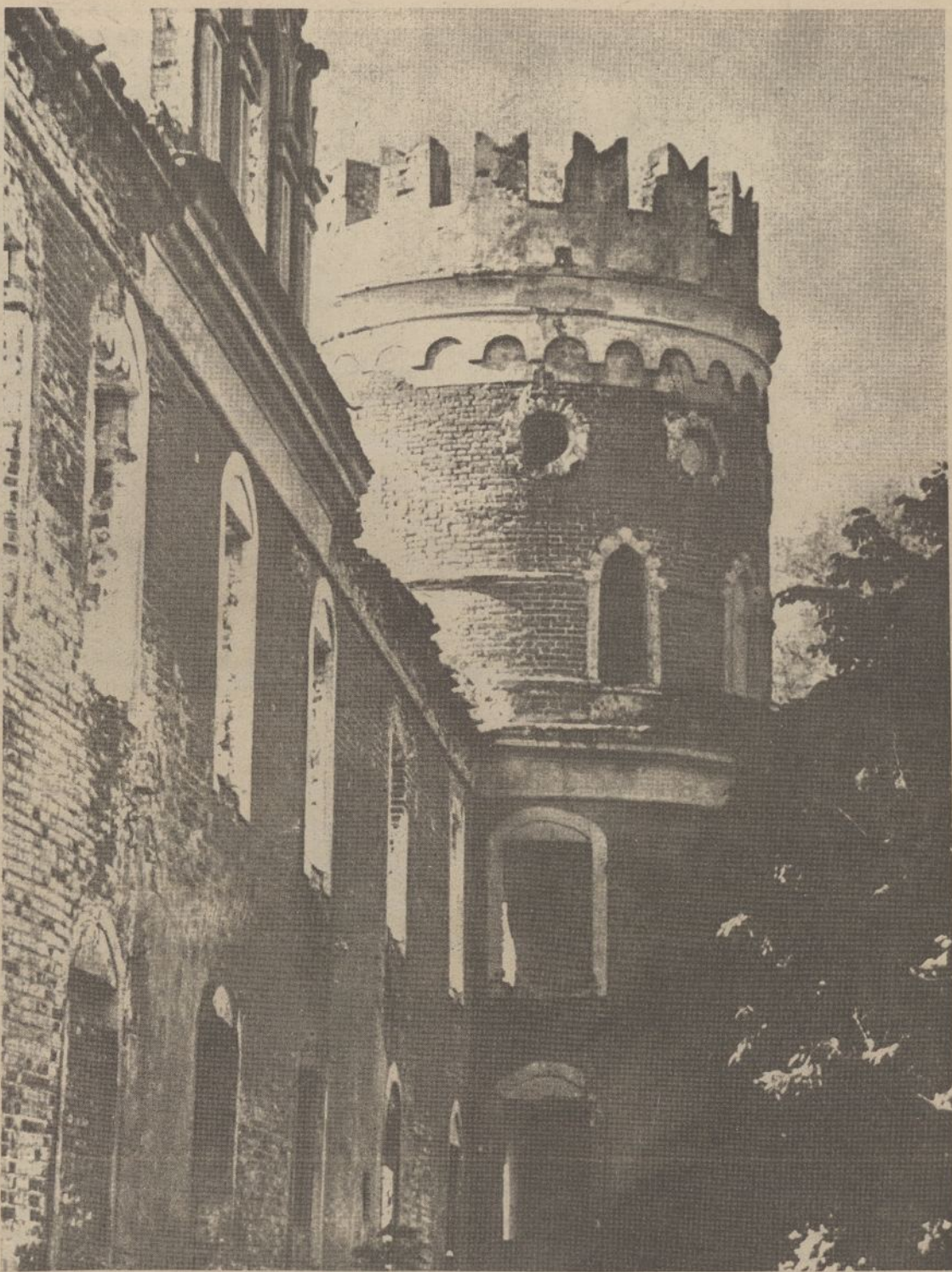
Milicija nuolat papildoma, kas neigiamai veikia jos apmokymą. Ta spraga bandoma išlyginti, pristraukiant talkon Sovietijos ir raudonosios Kinijos "patarėjus". Šalia partizanų milicijos dar yra studentų milicija, kur atliekamas paruošiamasis karinis apmokymas.

Ginklai yra labai įvairūs: nuo medžioklinių šautuvų iki moderniausių įvairios kilmės lengvųjų ir sunkiųjų ginklų. Šaudmenų rezervai tiems ginklams yra labai maži. Tačiau Kuba gauna vis naujų ginklų ir šaudmenų siuntų. Iš artilerijos kariuomenė šiuo metu turi: du šimtu 7,5 cm patrankų, šimtą 10,5 cm patrankų, keturiasdešimt šešias 18,5 cm patrankas ir didesnį kiekį 4,5 ir 8,5 cm minosvaidžių. Štai palyginti gana didelei artilerijai turima tik iki 20,000 sviedinių.

Tankų dalinius sudaro 64 lengvieji ir 6 sunkieji "Pattono" tipo tankai.

Aviacija: 12 amerikinių bombonešių B-25, iš kurių dėl per-

(Nukelta į 2 psl.)



Dešiniame Nemuno krante, aukštai kalne, raudonuoja Raudondvario pilies mūrai, kurie šiandien restauruojami ir laikomi architektūrinio paminklu. Raudondvaris yra liudininku didžiųjų kovų su kryžiuočiais. Jis matė, kaip jie teriojo Lietuvą ir 1382 m. sudegino Kauno pilį. Dėl Raudondvario tarp kryžiuočių ir lietuvių vyko žiaurūs mušiai, dažnai jis ėjo iš rankų į rankas, ir tik po Žalgirio mūšio, kai kryžiuočiai buvo sutriuškinti, Raudondvaris grįžo Didžiajai Lietuvos Kunigaikštystei. Vėliau čia įsikūręs Radvila pastatė rūmus--pilį, bet laikui bėgant, ji buvo smarkiai apleista, o paskutiniajame kare gaisro sunaikinta. Šalimais esančiame dvare šiuo metu yra įsikūręs Žemės ūkio Mechanizacijos Institutas.

GINKLAI PRIEŠ ŪKINĘ STAGNACIJĄ

JONAS KAZLAUSKAS

Dabartinis ūkinio gyvenimo pavargimas reikalauja naujos energijos. Energijos, kuri sulaikytų neigiamą slinkimą, jėgos, kuri sumažintų bedarbių skaičių, priemonių, kurios padidintų vartotojų perkamąją galią, psichologinio stiprumo, kuris įgalintų gyventojus daugiau pasitikėti ateitimi, sumoje, dabartinės administracijos nupiešto ūkio paveiklo realizavimą.

Kaip Chicagojos konvencijoje idealizuotas ekonominis gyvenimas pavyks parduoti balsuotojams, parodys lapkričio mėnuo, tačiau reikia pripažinti faktą, kad žygiai yra daromi pagerinti esamą ūkinę padėtį.

I. Centrinis Bankas sumažino procentus už skolinamus pinigus nariams bankams, kas automatiškai palengvina paskolų našą ir jas yra lengviau gauti. Vartotojas, namo pirkėjas ir biznierių jau seniai laukė lengvesnių kreditų.

II. Liepos mėnesio pabaigoje įmokėjimai, perkant akcijas, sumažinti nuo 90% iki 70%. Investuotojas, pirkdamas \$100.00 registruotą akciją, įmoka \$70.00, balansas galima skolinti. Kreditų palengvinimas akcijų rinkoje turi tikslą pagyvinti akcijų biržą, kuri jau dvejus metus buvo laikoma 90% varžtuose.

III. Federalinės valdžios išlaidos gamybai antroje šių metų pusėje bus didesnės, negu pirmoje. Tam tikras dėmesys jau duodamas, numatant užsakymus toms vietovėms, kur didelis bedarbių skaičius. Jei gynybos išlaidos didelio darbo nespės nuveikti iki prezidento rinkimų, tai bent su laikys naujų darbininkų atleidimą. Centrinės valdžios paramos padidėjimas kelių

statybai teigiamai atsilieps į darbininkus iš šios rūšies pramonės.

Minėti faktoriai stebuklų neparodys, bet pavargusiam ūkiui bus stipriną vaistai, kurie veiks ne staigiai, o palengva. Jų veikimas bus efektingesnis, jei pats ūkis parodys kooperacijos, priiduodamas paramos, kuri yra galima ir lauktina iš sekančių sektorių:

1. Dabartinis žemas plieno gamybos lygis rodo pagerėjimo ženklus. 1961 m. automobiliai duos naujus užsakymus, kurie turėtų būti stipri paspartis. Dageilis plieno vartotojų artėja

prie minimumo inventorių, kurie privers anksčiau ar vėliau juos papildyti. Prileidžiant, kad ūkinė atmosfera pradės gerėti po Darbo Šventės, rugsėjo mėnesį plieno pramonė turėtų pašaukti visus atleistus darbininkus.

2. Namų statyba, pasiekusi savo žemiausią tašką, pradeda pamažu judėti pirmyn. Jos progresas įjungs visą eilę pramonės šakų į aktyvesnį darbą -- daugiau darbininkų ir perkamosios galios.

Kaip su plienu, taip pat su namų statyba yra klausukas, kaip ilgai progresas

(Nukelta į 2 psl.)

Maskva jau tremia turistus

Sovietija apkaltino Jungtines Valstybes, kad jos naudojančios turistus šnipinėjimo tikslams ir paskelbė tuoj pat išstremianti amerikietį studentą Robert Christner, kuriam įsakyta sekančiu Helsinkio traukiniu išvykti iš Maskvos. Christner buvo apkaltintas, kad jis daręs nelegalius topografinius žemėlapius ir fotografavęs geležinkelius bei strateginius rajonus.

Išsautam į Sovietijos užsienio reikalų ministeriją JAV ambasados valdipinkui Leslie L. Brady buvo pakartoti tie patys Maskvos radijo paskelbti kaltinimai, priduriant, kad Christner be to dar slėpęs dokumentus specialiaame dirže po drabužiais ir skleidęs amerikinius laikraščius, kuriuose būta pareiškimų prieš Sovietiją.

Apkaltintasis studentas pareiškė, kad jis domėjėsi sovietiniais geležinkeliais ryšium su savo rašoma teze moksliniam laipsniui, bet jis fotografavęs tik viešai ir su Inturisto vadovų leidimu. Jo žodžiais, būta nedaug atvejų, kada jam leidimas nebuves duotas. Dėl slėpimo daiktų "dirže po drabužiais"

jis pareiškė, kad specialioje kisenėje laikęs savo pinigus, norėdamas apsaugoti nuo vagių. Du New York Herald Tribune ir vienas New York Times egzemplioriai buvę parodyti valdininkams, įkeliaujant į Sovietiją, ir tie nieko nesakė. Tik vėliau kažkuris iš rusų padaręs priekaištų dėl karikatūros, paštiepančios Kubos premjerą Fidel Castro.

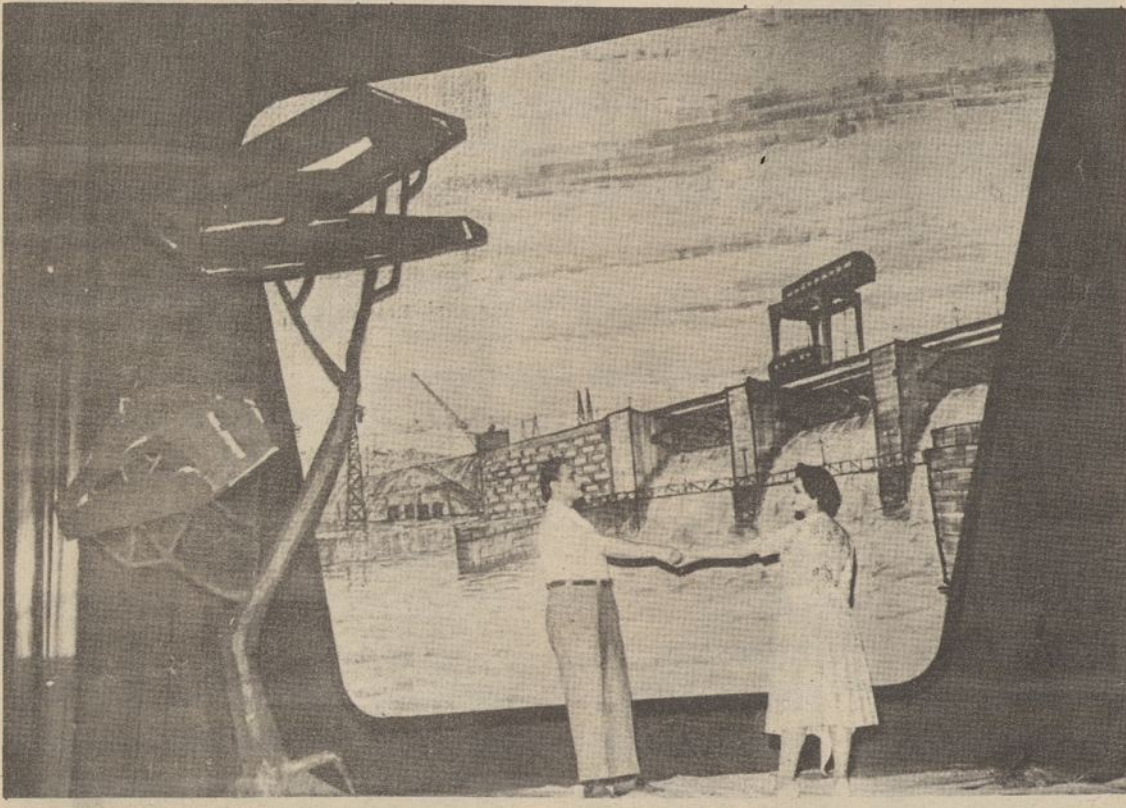
Kitas amerikietis, studentas James Shultz, buvo apkaltintas "provokacine veikla", ir jam taip pat įsakyta išvykti iš Sovietijos. Kaip Komsomolskaja Pravda rašo, Shultz Kijeve radęs "nieką", kuris buvo pasirodęs parduoti savo garbę ir sąžinę už kelis skudurus su užsieniniais ženklais". Pastaruoju metu sovietinėje spaudoje pastebima stiprėjanti kampanija, kuria siekiama gyventojus atgrasinti nuo prašinėjimų, kad turistai jiems parduotų drabužius.

Maskvinėje spaudoje taip pat visu garu tebepučiama propaganda prieš JAV aviacijos attachede plk. Edwin M. Kirton, kurį sovietai prieš kelias dienas ištrėmė, apkaltinę šnipinėjimu.



Chicagoje veikiančios Vytauto Didžio, Šaulių kuopos valdyba su ilgamečiu pirmininku kun. A. Šeštoku (vidury). Galia, kad valdyba, siųsdama Dirvai šią nuotrauką, neišvardino kitų valdybos narių. Dar kartą prašome mūsų foto korespondentų, siunčiant nuotraukas, kiek galima daugiau duoti žinių ir nepapiršti išvardinti asmenis.

V. Noreikos nuotrauka



Iš pasaulinės politikos užkulisių

"TADA MŪSŲ DIENOS BŪTŲ SUSKAITYTOS"

Pora dienų vėliau britų spaudos karininkas paduoda generolui Robertsonui iškarpa iš sovietų kontroliuojamos "Taegliche Rundschau". Generolas blogai nusiteikęs. Jo tankūs antakiai kyla aukšty, skaitant tekstą.

--Juokinga, -- murma jis, -- tiesiog juokingi tie teigimai, kad britų ir amerikiečių lakūnai esą labai nepatyrę ir reikalingi griežtesnės kontrolės. O čia, -- jis mostelia į kitą iškarpa, -- tiesiog begėdiškumas: oriame susisiekiame virš sovietinės zonos turinti būti atstatyta tvarka ir drausmė.

Robertsonas griebia telefono ragelį:

--Prašau sujungti su generolu Clay!

Kitame laido gale netrukus pasigirsta amerikinės zonos karinio gubernatoriaus balsas:

--Hello, Robertson!

--Ar jau skaitėte "Taegliche Rundschau"?--susijaudinęs klausia Robertsonas.

--Iprastiniai sovietų grasinimai!

--Bet jie siekia nukirsti mūsų gyvybinių nervų. Pradžioje priekabės zonų perėjimo punktuose, dabar...

--Aš netrukus paskelbsiu oficialų pareiškimą, kad mūsų mašinos, neatsižvelgdamos į bet kokius naujus vienašališkus sovietų potvarkius, skris į Berlyną pagal senuosius keturių valstybių susitarimus, o jei, -- ir čia generolo balsas ragelyje tampa energingesnis, -- o jei prireiks, aš įsakysiu tas mašinas lydi naktintuvams.

Robertsonas linktelė patenkintas ir pastebi, kad ir jis ruo-

šesis panašių priemonių griebtis.

*

Būklė Berlyne darosi vis kritiškesnė. Miesto atstovų seime lyje burmistro pareigas einančioji Louise Schroeder nusiskundžia apie vis griežtėjančią susisiekimo kontrolę Berlyno priemiesčiuose, miesto tarėjas profesorius Reuter praneša, kad keleivių judėjimas nukritęs trečdaliu, kai tik sovietai įvedė naują leidimų sistemą.

Sovietai atsako neįtikimiausiais kaltinimais, kurie turėtų pateisinti jų priemones. O tuo metu virš Berlyno stogų užia transportiniai sąjungininkų lėktuvai--tai "mažasis oro tiltas", kuriuo kasdien į miestą atgabenama tarp 60 ir 100 tonų reikmenų ir maisto kariniam sąjungininkų personalui. Tai nėra daug, bet britams, amerikiečiams ir prancūzams laikinai užtenka, nes tikima, kad sovietai turės atšaukti sąjungininkų karinių traukinių kontrolę.

Tačiau štabuose taip pat svarstomas ir tas atvejis, ką tektų daryti, jei sovietai sugalvotų neatsaukti tos kontrolės, kas reikštų visišką sausumos susisiekimo su miestu nukirtimą.

Atkaklusis pulkininkas Howley, amerikinio sektoriaus karinis komendantas, kuris miega su pistoletu po pagalve, jau seniai yra paruošęs savo planus. Tačiau generolo Clay patarėjų štabe kraipoma gaivas dėl jo griežtumo.

--Truputį per daug audringas tas Howley, -- pastebi Robert Murphy, politinis generolo Clay patarėjas.

--Žinau, -- atsako Clay, -- jo kalbos forma nevisada diplomatiška, kartais jis prastaria nevisiškai dėkingu momentu, bet jis yra puikus karys ir labai šaunus. Tik reikia jį kartais prilaikyti.

Vėliau generolų pakeltas Howley neužmiršo savo buvusio viršininko "prilaikymų" ir savo atsiminimuose, kalbėdamas apie generolą Clay, atvirai prisipažįsta, kad karinio gubernatoriaus akivaizdoje jis visada jausdavęsis, kaip "neklaužada uniformuotas berniukas", kuris aukštajam viršininkui buvo tapęs visų nesėkmių kaltininku.

*

Tačiau Howley nėra nuolaidus, jis neatsisako savo plano. Jis savo sektoriuje sudarys didesnes maisto ir kitų kasdienio vartojimo prekių atsargas, visai nebedamas, kad aukštieji ponai Frankfurte, karinės valdžios štabe, nepritaria jo būklavimams, jog reikią laukti totalinės Berlyno blokados.

Vieną dieną jis savo bute kalbasi su kolegomis--britų ir amerikiečių kariniais komendantais. Prancūzų generolas Ganeval, kuris Berlyne teišbuves tik 18 mėnesių, išgąstingai pakelia rankas:

--Non, mielasis pulkininke, --sako jis, --aš negaliu tikėti, kad rusai griebtųsi tokių žiaurumų.

Pulkininkas Howley traukia pečiails ir atsiska į britą. Generolas Herbert kalba:

--Aš netikiu, kad sovietai drįstų visiškai užblokuoti miestą, tačiau jeigu jie tai padarytų--mūsų dienos čia suskaičytos. Tuo esu tvirtai įsitikinęs.

Britas atidžiai pasižiūri į amerikiečių kolegą:

--Ar žinote, kelioms dienoms turime miltų savo sektoriuje? Nepilnam mėnesiui. Ir kalbame apie ištvėrimą apsupime.

Jeigu pulkininkas Howley tada būtų žinojęs, kad nei Washington, nei Londone, nei Paryžiuje vyriausybės dar nebuvo nusprendusios, kas turėtų atsitikti sovietinės blokados Berlyne atveju, jo nuotaika būtų buvusi dar labiau sugižusi, atsišveikinant kolegas. Žmona jį pasitinka tiriančiu žvilgsniu:

--Vėl nemalonumai?

--Iprastiniai. Jie net nenori tikėti, kad sovietai apsisprendę griebtis kraštutinių priemonių.

Pulkininkas užsimastęs glosto savo gražios žmonos plaukus:

--Tu žinai, Edita, kad mes neturėtume nė mažiausio šanso, jei rusai ateitų. Mane jie nužudytų, o kas tu tavimi atsitiktų, nereikia čia nė pasakoti.

Jo žmona, turinti keturis vaikus, kiek išgąstingai pasižiūri į jį:

--Neturiu jokių iliuzijų. Jei tai atsitiktų, Frank, rusai mane numestų visam pulkui.

(Bus daugiau)

Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti DIRVĄ.

KAIREJE: Neseniai Kauno muzikinis teatras pastatė operetę "Žvaigždės melsvame Nemune", kuriame apdainuojama Kauno HES statyba. Operetės libretą parašė V. Bložė, muziką--B. Gorbulskis, režisavo--R. Andriejevas. Nuotraukoje vaizduojama operetės finalinė scena.

Ginklai prieš...

(Atkelta iš 1 psl.)

suos! Yra nuomonių, kad baigiantis metams jos jau pradės rodyti silpnėjimo ženklus, kas būtų smūgis, nes kaip tik tuo laiku baigiasi dabartinis 2.5 metų ūkinis ciklas. Po jo, jei istorija kartosis, sektų didesnis ar mažesnis laipsnis ūkinis atoslūgis.

3. Gyventojų, kurie dirba, pajamos yra aukštos. Sumažėjus bedarbių skaičiui, kai mokiniai -- studentai grįš į mokyklas, įmonės baigs atostogų sezoną ir prekių gamyba pagerės, yra rimto pagrindo tikėti, kad šiuometinė vartotojo laikysena lauk ir žiūrėk pasikeis palankiai pirkimo atžvilgiu, vartotojų prekių apyvarta pakils. Kai vartotojas yra pirkimo nuotakoje, gamintojas nuo jo neatsilieka, o juo labiau federalinė, valstybių ir vietinės valdžios, kurios skuba rinkti mokesčius.

Išvadoje galima konstatuoti, kad rudenį ūkinio pagerėjimo tenka laukti. Ar stiprus ir ilgas jis bus, parodys ateitis.

Vėl plepalai apie bakterijas

Komunistinio bloko spauda vėl atgaivino jau 10 metų nenaudotą propagandinę giesmelę apie bakterijas, kurias Vakarų, o ypač JAV agentai bandą išmugeliuoti į sovietinį rojų.

"Bratislava Pravda", Slovakijos komunistų oficialus organas, paskelbė, kad Čekoslovakijos pasienio sargybos sulaukusios "užsienio agentų", kurie bandę įgaubinti maro bakterijas. Panašių kaltinimų vis dažniau pasigirsta iš Rytų Vokietijos ir Sovietijos spaudos ir radio.

JAV kritika Lenkijoje pasiekusi aukščiausią laipsnį nuo 1956 metų, kada Gomulka perėmė valdžią, tačiau lenkų spaudos komentarai yra gana švelnūs, palyginus su kitų komunistinių kraštų propaganda.

Bulgarija, kuri šiemet atnaujino diplomatinis santykius su JAV, savo propagandą nukreipė į artimuosius kaimynus: Turkiją, Graikiją ir Italiją. Vengrijos spauda Amerikoje paskelbtą Pavergtųjų Savaitę paminėjo, kaip "begėdišką cinizmą".

Maskva ištrėmė JAV karo aviacijos atache, apkaltindama jį įsivėlimu į žvalgybos veiksmus "nesuderinamus su diplomatinio statusu".

Kubos karinės jėgos...

(Atkelta iš 1 psl.)

sonalo stokos tegali būti naudojami tik 5; 11 modernių spausminių kovos lėktuvų "Sea Fury"; 4 amerikiniai mokomieji spausminiai T-33, kuriems tetrinama du apmokytus lakūnus; 16 amerikinių transportinių lėktuvų.

Didžiąją aviacijos klijų sudaro degalų ir pilotų stoka. Venezuela neseniai atmetė du Kubos prašymus dėl lėktuvinio benzino. Lakūnai po Castro revoliucijos didžiąja dalimi išbėgiojo į užsienius.

Prie aviacijos yra priskirta parašutininkų grupė iš 3,890 vyrų. Jos vadas: majoras Roga del Rio, kuris Ispanijos kare kovojo komunistų pusėje.

Karo laivynas turi keletą pasenusių vienėčių. Didžiausi iš jų yra: torpedlaivis "Patria" su 130 vyrų įgula, turi radaro ir torpedų iššovimo įrengimus; korvetė "Antonio Maceno" su 120 vyrų įgula ir torpedų iššovimo įrengimais; du patrankiniai laivai, turį po 100 vyrų įgulos. Kaip aviacija, taip ir laivynas suparaližuotas dėl aštrios degalų stokos.

Prie laivyno yra priskirtas marinių pėstininkų dalinys, kuriam vadovauja kapitonas Fernandez, buvęs puskarininkis, dabartinį laipsnį gavęs tik po revoliucijos.

Kubos kariuomenė, kurios moralė yra silpna, galėtų kurį laiką vesti tik partizaninį karą su sunkių ginklų parama. Bet toks kovos būdas yra įmanomas tik sunkiai prieinamuose Sierra Maestra kalnuose, pietrytinėje

Kubos dalyje, iš kur Castro pradėjo savo veiksmus, ir kur šandien nauji sukilėliai jau kovoja prieš jį.

Iš šešių milijonų gyventojų, kurie didžiąja dalimi yra ginkluoti, galima nesunkiai padidinti mažas kadro grupes, tačiau tokios armijos kovingumas yra labai problematiškas.

Castro pastangos sukurti Kubos armiją ir ją pakelti iki naudojimui tinkamo lygio dar ilgai kliudys tinkamų instruktorių ir vadų stoka. O dabartiniu metu ji bet kokiame užsienių politikos konflikte ji dar negali būti naudinga frankui.

Kalbant apie sovietų grąsinimus: dėl didelių atstumų bet kuri Sovietijos arba kitų komunistų kraštų karinė pagalba negalėtų ateiti laiku, kad spėtų Kubą paremti. Čia nieko nepakeistų ir tarpkontinentinės raketos. Be to, jūros keliai sovietiniams transportams yra toki pavojingi, kad pagalba ir ilgesnio Kubos išsilaikymo atveju nebūtų efektinga. (tp)

* KATANGOJE septyniais Jungt. Tautų lėktuvais atvykusį JT gen. sekr. Hammarskjöldą su 220 švedų kareivių pasitiko provincijos prezidentas Tshombe, bet susirinkusi minia šaukė "Tegyvuoją nepriklausoma Katanga". Hammarskjöld iš naujo pakartojo, kad JT įgulos liksiančios neutralios, nesikišdamos į vidinius krašto ginčus. Jis taip pat paskelbė plačią pagalbos Kongui programą.

* CASTRO po ligos atnaujino savo oratorinę ofenzivą, puldamas Romos Katalikų Bažnyčiai, kad ji "sistemiškai provokuojanti" jo režimą. Jis kaltino, kad "provokacijos" kurstanti JAV ambasada ir Ispanijos Franco režimas.

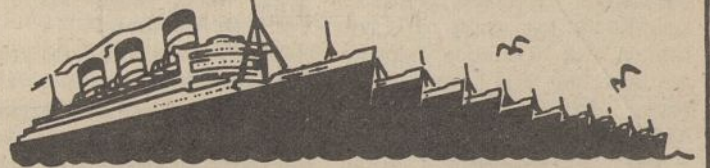
Naujiems skaitytojams prenumerata metams tik 8 doleriai

TRECIOKAS AGENCY

SENIAUSIA LIETUVIŠKA KELIONIŲ AGENTŪRA

Kelionių bilietų parūpinimas ir pinigų persiuntimas į visus kraštus
TAIP PAT IR VISOKIOS RŪŠIES APDRAUDA

Kur tik besiruoštumėt keliauti, tuoj susirikiat su mūsų įstaiga



ALBINAS IR KAZYS TREČIOKAI
311 Walnut Street, Newark 5, N. Jersey
Telefonas; Market 2-4867



TELEFUNKEN HI-FI STEREO SETS

20 metų tos srities praktika

VOKIŠKŲ RADIO APARATŲ TAISYMAS

TELEFUNKEN
Authorized Factory Service

SCHWAB RADIO & T.V.

SALES AND SERVICE

PAPIGINTA KAINA PARDUODA TELEVIZIJOS IR TELEFUNKEN RADIO APARATUS.

11615 Detroit Ave.

LA 1-4669

CLEVELAND 2, OHIO

MUTUAL FEDERAL BENDROVĖS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų pergyvenom karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, tačiau visiems savo taupytojams išmokėjom kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Jūsų pinigus galima perkelti iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.
- Pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto persiuntimo išlaidas.
- Numatoma, kad nuo šių metų liepos 1 d. dividendai bus pakelti iki 4 1/4.

MUTUAL Federal SAVINGS and Loan Association

Chartered and Supervised by the United States Government
2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Virginia 7-7747 John J. Kazanouskas, Pres.



Antanas Mončys

Kelio Madona

Sibiro tremtinio atsiminimai (40)

PRADEDAM VYTIS AMERIKA...

Pavasario atodreikiui atėjus ir tirpstant snigui nuo elektros piūklo, visą laiką kojos šlapios. Jos pradeda skaudėti. Reikalauju, kad galėčiau nusipirkti drėgmės neperleidžiantį apavą. Bet jo nėra.

Nueinu pas daktarą. Ir apžiūrėjęs daktaras išrašo raštelį, kad galiu dirbti tik sausoje vietoje. Raštelį tą patį vakarą paduodu meistriui. Meistras yra darbovietės viršininkas.

Kitą dieną atėjus į darbą mane meistras siunčia padėti taisyti sugedusį traktorių. Aš joks specialistas, bet padėti galiu. Aš žinau, kad čia man, kaip nespecialistui, už darbą mokės labai mažai. Aš suprantu, kad jie nori mane pavaikyti, tai yra neduoti geriau apmokamo darbo. Jie nori, kad aš pats, žalodamas sveikatą, ir toliau maudyčiaus tirpstantiam sniege.

— Na, nutarėt vaikyti, — kreipiuosi į mestrą. — Vай-kykit, mano sveikata neleidžia ir į sniegus negaliu lįsti, bet iš jūsų pusės tai labai negražu.

— Aš čia nekaltas, kalbėk su viršininku, — sako meistras.

Aš per daug išdidus, kad prašyčiau. Tegul vaiko kiek nori.

Ilgai neteko varinėti nuo vieno darbo prie kito. Prireikė plovėjo sandėlyje piaustyti traktoriais atvilkutų medžių. Čia sniegas aptryptas. Kiek įpuvę medžiai eksportui netinka ir jie čia guli didžiausiomis krūvomis suversti į šalį. Čia malkų užtenka, bet artimiausiam miestelyje Kanske, už 200 km., mažas glėbelis malkų kainuoja 5 rubliai. Bet iš daugelio rąstų galima dar išpiauti lentas ir padirbti gražiausius baldus, kurių čia niekas neturi. Valdžiai tai neapsimoka ir niekas į tai nekreipia dėmesio. Pavasario gaisruose daug medžių dega ištisom savaitėm.

Brigada papulė gera. Visi seni tremtiniai. Čia dirba koks 70 žmonių. Pietų poilsio metu kalbam ir juokaujam. Šiandien turim naują temą. Mat, atvažiuavę agen-

tai šaukė į kontorą turinčius karves, kad tie parduo-
tų sviesto pasivyti Ameri-
kai.

Žinoma, pas mus atlieka-
mo sviesto nėra, bet čia
toks pat reikalas, kaip ir su
paskolų pasirašymu. Svies-
to kartais atveža ir mūsų
krautuvė po 27 rublius už
kilogramą. Jis surinktas iš
kolchozininkų ir labai pras-
tos kokybės. Bet kada agen-
tai lankosi Gorodoke, tai

— Na taip, jeigu gaus
nusipirkti sviesto, tai tam
kartui nusikratysim agen-
tais.

— Ką jie čia išgalvojo su
tuo pavijimu Amerikos, —
sako trečias.

— Prėjo mano vaikas iš
mokyklos ir klausia: Tėte,
kaip ten yra? Mokytojas
nesenai aiškino, kad ten
darbininkai zemlenkose (po
žeme išsikasę) gyvena. O
šiandien sakė, kad turim



Mes, kiek kuris turim sumanumo ir jėgos, čiumpam dar nesusto-
jusiam sunkvežimui už kraštų ir į jį kariamės. Vėliau atbėgę
lipa kitiems per galvas keikdamiesi, kad tik įliptų. O pasilikusieji
stovi nusiminę.

Vyt. Raulinaičio iliustracija

tuo laiku sviesto neparduoda, kad žmonės nupirktų vėl
neduotų valstybei. Bet mes
randam išeitį. Nuo čia, už
15 km., atidarė smalos rinki-
mo punktą "Oktebersk".
Bendrai, čia maitina pagal
darbų svarbą. Žiemos sezo-
ne pas mus daugiau maisto
prekių, o dabar smalos rinki-
mo sezonas ir ten daugiau
prekių. Jie dažnai ateina
pas mus pirkti, o mes pas
juos. Ir sugyvenam labai
gerai.

— Mano žmona išėjo į
"Okteberską", — sako Gri-
ša.

— Mano taip pat išėjo,
— atsakau.



Skulptoriaus Ant. Mončio, gyvenančio Paryžiuje, Angelas Sargas.

A. Valasevičius

ti eina į namus. Čia dirba
kelios mergaitės ir moterys.
Ir tos visada pasilieka.

Mes, kiek kuris turim su-
manumo ir jėgos, čiumpam
dar nesustojusiam sunkve-
žimui už kraštų ir į jį ka-
riamės. Vėliau atbėgę lipa
kitiems per galvas keikda-
miesi, kad tik įliptų. O pa-
likę stovi nusiminę. Jei ku-
ris mandagumo žiūrėtų, pa-
laikytų durnium. Ir toks vi-
sada pėsčias vaikščiotų.

— Na, tu ir vėl, blede,
pasilikai, — sako jaunuolis
mergaitėi, su kuria jis
draugauja.

— Džiaukis, kad tu stovi
sunkvežimį, kaip tas...
ten...

— Na, draugai, pradėkim
kalbėti be keiksmažodžių.
Yra juk atsiųsta auklėtoja,
kuri moko mus gražiau kal-
bėti.

— Kas, ar ta... gali mus
išmokyti, kuri pati... —
Ir vėl pilasi keiksmažodžiai
po keiksmažodžių.

— Tikrai, mus sunku iš-
mokyti. Aš atsėdėjau lage-
ryje 10 metų, išbraidžiau
giliausius purvus. Gerai,
kad dar nesikandžioju, —
sako vienas iš mūsų.

Kitam numeryje: Iš už-
sienio gaunam pirmąjį siun-
tinį.



Aktorė Z. Arlauskaitė-Mikšienė, kuriai teko ilgus metus dirbti
Glinskio vadovaujamoje teatralų grupėje, neseniai buvo Detroito
lietuvių pagerbta, apdovanojant gėlėmis.

J. Gaizūčio nuotrauka

KONSTANTINAS GLINSKIS JAUNYSTĖJE IR JO AUKLĖTINIAI

(5)

Vladas Brazilius

1919 m. pradžioje generalinis
Lietuvos vyriausybės įgaliotinis
Vilniuje M. Biržiška, kad ir
viešpataujant ten bolševikams,
pakvietė Glinskį atvykti iš Pe-
trapolio organizuoti Lietuvių dra-
mos teatrą. Skubiai atvykęs ir
pradėdamas pakilia nuotaika
kurti ilgai svajotais principais
tikrąjį teatrą Glinskis įsitikino,
kad aktorių sudėtis yra abejo-
tino stiprumo ir nieko nelaukda-
mas pasikvietė iš Petrapolio dar-
porą mūsiškių pirmaujantiems
vaidmenims: Z. Arlauskaitę ir
V. Dulaitį. Tuo būdu pradint truo-
pos pagrindą sudarė: K. Alyta
--vėliau pulkininkas leitenantas,
Z. Arlauskaitė, Vl. Brazilėvičius,
V. Dulaitis, N. Nez-
abitauskaitė - Galaunienė--vė-
liau operos solistė Rucevičienė,
A. Rucevičius, J. Strazdas--Jau-
nutis, Ščesnulevičius--vargonin-
kinkas Vilniuje, Švabinskas, Žu-
kauskas--aktoriaus V. Žukausko
tėvas ir kiti.

Tiesa, kaikurie iš naujai pri-
imtųjų į trupės sudėtį buvo tik-
tai mėgėjai, ir papildomieji dar-
bai vėl užgūlė mūsų vyriausio-
siojo vadovo pečius, bet vis-
 tiek jau gyvenome išsvajotame
pasaulyje, atsidavę tikrai kūry-
bai, sulaukę deramų sąlygų ir
besigrožėdami mūsų Vilniumi,
nors ir drumsčiamu bolševikų.

Vaidinti buvome pasižovę
labiausiai tinkamą teatro ati-
darymui veiklą--Sugrįžo. Jau
artėjo premjera, kai visai ne-
tikėtai balandžio 19 d. prieš
pat Velykas užpuolė sukaupomės
smūgiui jėgomis lenkai ir per
keletą dienų įsitvirtino Vilniuje.

Dirvą pasiūlyk savo
kaimynui susipažinti

Nerasdami kitos išeities, pa-
sivadiname Vilniaus teatro stu-

dija ir jau nuolatinių, kad ir
mažų, algelių stiprinami, per-
sikėlėme slapta, privačiomis
grupelėmis, per frontą į Kauną.
Čia patyrėme daug apsunkinan-
čių aplinkybių ir, turėdami gal-
voje besiantinančią vasarą, ne-
savyruodami apsisprendėme
kraustyti į Glinskio tėviškę--
Jurbarką. Iš tikrųjų, ten pasi-
taikė įmanomos patalpos studi-
jai ir pakenčiamos kitos sąly-
gos--gyventi ir ilsėtis po visų
sunkių vargų bei pavojų.

Studijoje dalyvavo: Z. Arlaus-
kaitė, Vl. Brazilėvičius, V. Du-
laitis, Rucevičienė, A. Rucevi-
čius, Sakalauskaitė, Ščesnulevi-
čius, J. Talmantas, Žukauskie-
nė, Žukauskas ir probėgšmais
dar kaikas.

Visi studiojai gaudavome vie-
nodas algas, išskiriant dvejetą
ypatingai pasižymėjusių vyres-
niųjų -- Z. Arlauskaitę ir V.
Dulaitį, kurie turėjo atlygini-
mus jau nepanašius į subsidijas.

Kasdienių sistemingų pamokų
proga mūsų vadovas išlygino
vienų didesnių kitų mažesnių sce-
ninį prasilavinimą. Pajutome
tokias pažangos sąlygas, kokių
negalėjome turėti per devynerius
metus. Viskas žadino mummyse
pakilimą ir gilinimąsi į tikrą-
jį meną. Vaidiname jau be bū-
tino seniau skubinimo iš šalies
ir be neleistinų defektų.

Jurbarko teko vaidinti Ke-
turakio Ameriką pirtyje ir Už-
burtą kungaikštį. Be to, patys
atlikome porą koncertų su so-
listais -- dainininkais, deklama-
toriais--iš mūsų tarpo. Čia buvo
tarp kitko pirmą kartą atliktas
naujasis Vienuolio kūrinys--
monologas: Parapijos komiteto
įgaliotinio pasipaskojimas.

Kiekvienas vaidinimas bei kon-
certas studijoje tuojau buvo
kritikuojamas ir išsamiai nag-
rinėjamas. Išliepsnodavo ilgos
esmingos diskusijos, kuriose du
mokytojo skiriamieji aktoriai
gvideno savo partnerio vai-
dybą. Kiti du--kito ir t.t., kol
galų gale režisorius labai mo-
tyvuotai skelbdavo savo galuti-
nes išvadas tiek viso spektaklio
plotmėje, tiek individualin-
damas kiekvieną aktorių.

Jeigu koncertams pritrūkdavo
kūrinių lietuviškais tekstais,
tai paslankusis J. Talmantas
versdavo iš svetimų kalbų.
Tuo pačiu metu jis yra išver-
tęs dar porą didesnių veiklų
scenai. Ypatingai mėgo Molie-
rą.

Skirtoms studijai lėšoms
išsekus, spalio mėnesį grįžom
Kauną. Beveik visi apsirūpi-

nome įvairiais jau ne meno sri-
tyje uždarbiais. Ir vėl teko lan-
kyti studiją tikrai vakarais. Ga-
lutinė studijos šeima buvo šito-
kia: Z. Arlauskaitė, Vl. Brazilė-
vičius, A. Busilas, V. Dulaitis,
S. Glemžienė, A. Kernauskas
--vėliau Kernagis, Lukšienė, Ru-
cevičienė, A. Rucevičius, Saka-
lauskaitė, J. Strazdas, J. Tal-
mantas ir Vizgirda.

Kareivių prietelių draugija
globėjo Kareivių klubą Maironio
gatvėje. Šios draugijos ini-
ciatorius ir pirmininkas kuni-
gas Br. Bumšas prigludė mū-
sų studiją tame klube, kur ga-
lėjome visados rinktis ir vai-
dinome per visą 1919-1920 me-
tų sezoną. Santykių švelnumu ir
rimtos globos šiluma kaskart
pasižymėdavo darbščios tos
draugijos atstovės--O. Matulai-
tytė--vėliau Lozoraitienė ir Po-
pikaitė.

Suvaldinta: Adomas ir Jieva-
-operetė, Kuprotas oželis--
S. Čiurlionienės 1 v. vaizdelis
gatvėje. Šios draugijos ini-
ciatorius ir pirmininkas kuni-
gas Br. Bumšas prigludė mū-
sų studiją tame klube, kur ga-
lėjome visados rinktis ir vai-
dinome per visą 1919-1920 me-
tų sezoną. Santykių švelnumu ir
rimtos globos šiluma kaskart
pasižymėdavo darbščios tos
draugijos atstovės--O. Matulai-
tytė--vėliau Lozoraitienė ir Po-
pikaitė.

Bendrai Glinskis su mumis
nevaizdavo. Bet pasitaikė iš-
imtis, vienintelį kartą. Atsitiko
kažkokių tiek nelaimingų aplin-
kybių, kad reikėjo pačiam Glin-
skiui vaidinti arba... atšaukti
jau paskelbtą spektaklį, ko mes
visada vengdavome kaip ugnies.
Tad jis ir vaidino, o mes visi,
ir ypač jo partneriai, pergyve-
nome tą švarko ir milinės vai-
dinimą dideliu džiaugsmu, šven-
tišku orumu ir giliais įspūdžiais.

Nors vaidinome porą kartų mė-
nesyje, bet to skaičiaus nepa-
kako. Teko užpildyti tarpus įvai-
raus pobūdžio koncertais, kar-
tais pasikviečiant iš šalies so-
listų, kadangi mūsiškiai ne kiek-
vienas tiko koncertams. Tais me-
tais plačiai paplito mūsų pir-
mą kartą atliktas naujas ir ak-
tualaus turinio S. Čiurlionienės
monologas--Dolpelis ministeri-
joje tarnauja.

Kauno gyventojų skaičių gero-
kai padidėjus ir kitose scenose
bei salėse mažesniame gyvumu
besireiškiant, mes publikos nie-
kad nestokojome. Mūsų vaka-
rus lankė ne tik įvairių laips-
nių kariai, bet ir vyriausybės
atstovai ir viešuosius parengi-
mus--plačioji visuomenė. Sutar-

(Nukelta į 5 psl.)

DIRVA

— THE FIELD —

Established in 1915
6907 Superior Avenue
Cleveland 3, Ohio
Henderson 1-6344

Prenumerata metams: \$10.00 • Laikraštis išeina tris kartus savaitėje: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, išskyrus šventes.

Redaguoja: B. Gaidžiūnas, V. Gedgaudas ir J. Palukaitis • Redakcinę kolegiją sudaro: P. Bastys, E. Čekienė, R. Mieželis, J. Paplėnas, V. Rastenis ir St. Santvaras.

Lithuanian Newspaper • Issued in Cleveland every Mon., Wed., and Fri. except in case of Holidays • Published by American Lithuanian Press Radio Ass'n VILNIS, Inc. (Non-profit) • Editor-in-chief: Balys Gaidžiūnas • Subscription per year: \$10.00. Single copy 10 cents • Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio.

Turi kreiptis pavergtų tautų atstovai

Praėjusį kartą buvome užsiminę, kad kiekvieno šio krašto piliečio pareiga dalyvauti rinkimuose. Tuo labiau dalyvauti rinkimuose iš kitų kraštų kilusiems piliečiams, kad būtų galima išrinkti palankesnę šio krašto valdžią, kuri atsimintų ir nelaimėn patekusias mūsų tėvynes.

Visi gerai numanome, kad mes vieni, lietuviai, savo balsais ne taip jau daug ką galime nulemti. Bet kada rinkiminiai kandidatai yra tiek savo panašumais artimi, kada sakoma, kad rinkimai gali balsų skaičiumi tik nežymiai svyruoti, tai ir mūsų vieni balsai gali daug lemti. O jei taip pasisektų susiderinti ir su kitataučiais piliečiais, kurie taip pat turi panašių interesų, tai jėga būtų kelius kartus didesnė ir tuo pačiu įtakingesnė.

Kaip susiderinti, kada mes savo tarpe taip pat nesam vieningos nuomonės? — gali dažnas paklausti. Vieni esam respublikonai, kiti demokratai. Vieni manom, kad daug daugiau kovoje prieš komunistinį įsigalėjimą ir pavergtųjų tautų laisvinimą gali padaryti Nixon ir Lodge vadovaujama valdžia, o kiti mano, kad Kennedy ir Johnson. Ir savaime suprantama, kiekvienas turi savo pažiūras ir toms pažiūroms paremti pasirinktų argumentų.

Tų pažiūrų čia ir nesikėsina pakeisti. Jas gali pakeisti tik faktais remiami išvedžiojimai, o vėliau ir paties gyvenimo įvykiai. Bet čia norima, kol dar nevēlu, prisiminti ir pavergtųjų tautų atstovų būtiną pareigą susirūšti ne eiliniam pasikalbėjimui ir kavos puodukui, bet su keliais mūsų tautos gyvybiniais klausimais. Juose turėtų būti klausima, kaip jie numato remti pavergtų tautų išlaisvinimą iš komunistinės vergijos, nes iki šiol toks rėmimas buvo daugiau tik tuščiažodžiais atstumiamas.

Nemanyčiau, kad jei jungtinė pavergtų tautų solidi delegacija tokiais klausimais kreiptųsi, ji būtų atstumta ir nepriimta. O pagaliau jei ir taip įvyktų, tai būtų aišku, kad tam reikalui nenorima reikiamo dėmesio skirti ir tuo labiau aiškiai pasisakyti. O jei būtų priimta, kuo nenorima abejoti, tai mums daug daugiau paaiškėtų, negu iki šiol paaiškėjo iš vykusių konvencijų. Sakysim, susidarė įspūdis, kad demokratų konvencija pro tuos reikalus daug lėkščiau prašliaužė. Ir pareiškimai, padaryti pavergtųjų atžvilgiu daug liesesni. Respublikonų konvencijoje dominavo komunistinio vėrimosi pažabojimas, JAV vadovaujamo vaidmens iškelimas. O pasisakymų laisvinti pavergtas tautas, taip pat vengta. Kai kas aiškina, kad tai savaime įeina į komunistinį pažabojimą, bet taip gali, o drauge ir negali būti.

Visokiais atvejais, ar tai liestų demokratų, ar respublikonų konvencijose darytus pareiškimus, jie mūsų, kilusių iš pavergtųjų tautų, nepatenkina. Nepatenkina, nes ten daug kur negirdomis praslensama ir bijomasi aiškiau ir tvirčiau pasisakyti. O tokie pasisakymai daugelį iš mūsų tvirčiau apspresę už ką balsą atiduoti ir po to iš ko realių žygių tikėtis.

Mumyse yra susidaręs įspūdis, iš praktiškosios politikos stebėjimų, kad tokiais aktyviais prieš komunizmą kovotojais gali pilnai būti Nixonas ir Lodge. Tai jų politinė praeitis kalba. Bet ir šiuo atveju reikia aiškiau ir garsiau išgirsti. O išgirsti galėsime tik tada, kai į juos kreipsis solidi pavergtų tautų delegacija.

B. G.



DĖL VOKIEČIŲ ORDINO POBŪDŽIO IR JO SANTYKIŲ SU REFORMACIJA

Straipsniai apie Žalgirio mūšio sąlygas ir pasekmes Dirvoje yra įdomūs skaityti. Juose istorijos dr. Jakštas stengiasi duoti gerą jų analizę. Tačiau pastebėjau keletą klaidų.

Teisingai pasakyta, kad Mozūrų kunigaikštis Konradas ir Prūsų vyskupas Kristijonas 1226 m. pasikvietė Volkečių Ordiną pagonims prūsams jėga apkrėžti ar nugalėti. Mat, anų laikų Šv. Romos imperijos ir bažnyčios dviejų kardų taisyklė imperatoriaus ir popiežiaus rankose leido pagonis (prūsus, lietuvius ir kt.) laikyti esamais "už įstatymų ribų" ir todėl grobti jų turą ir juos naikinti. Prūsų pavergus, Volkečių Ordinas pasidarė bažnytinė valstybė Romos vyskupo žinioje, pavesta valdyti ordino did, magistrui leno teisėmis visiemis laikams. Tokia

jo esmė liko, nors jis vėliau ėmė nesiskaityti su Romos reikalavimais. Su ja, kaip "stipria valstybe" (Dirva Nr. 86), katalikiškai Lenkijai teko susidurti jau 1306 - 1333 m. Tat yra pabrėžta dr. Jakšto straipsniuose apie volkečių plitimą į rytus per Ordiną ir apie jo santykius su Lenkija (Dirva Nr. 84 ir 86). Tačiau straipsnyje apie jo buities ir veiklos prasmę (Dirva Nr. 87) yra paliesta jo vienuoliškoji, bet ne valstybinė organizacija.

Sakoma, kad Ordinas po Žalgirio mūšio 1410 m. pasidarė labiau valstybine bendruomenė. Tačiau, kaip sakoma, jis tokia jau buvo pasidaręs prieš 1306 m. Jo valstybinė reikšmė po Žalgirio mūšio kaip tik sumažėjo. Jis reformacijos metu 1525 m. iš bažnytinės valstybės pasidarė pasaulietinė valstybė ir priėmė krikščionišką tikėjimą reformacijos skelbtu pavidalu.

Sakoma, kad ordino did, magistras Albrechtas, "pirmas volkečių kunigaikštis" išgirdęs Liuterio skelbiamą mokslą. Tačiau jis nebuvo "pirmas volkečių kunigaikštis" apskritai ir nei jų santykiuose su reformacijos mokslo pasireiškimu. Reformacijos mokslo jis, būdamas Prūsijoje, negalėjo su-

Eilė laikraščių spausdina "Eitos" multiplikuatą "Laiską iš Lietuvos", kuriame apibendrinta forma pasakojama apie Lietuvoje esamą padėtį bei nuotaikas. Nemaža yra tuose pasakojimuose dalykų, kurie patvirtina užsieniūose lietuvių tarpe susidariusias nuomones. Bet yra ir ištisa eilė teigimų, kurie rodo, kad tam tikrais požiūriais laikurios čia įsigalėjusios nuomonės reikia gerokos revizijos. O kailur yra pagrindo padaryti šokių tokių rezervų ir dėl paties laiško autoriaus teigimų. Pavyzdžiui, tokių rezervų reikalauja ir jo pasakojimas apie lenkus Lietuvoje.

Paminėjęs, kad po 1948-54 metų repatriacijos lenkų inteligentų Lietuvoje beveik neliko, laiško autorius sako:

"Didžioji lenkų dauguma esanti Vilniuje ir Vilniaus krašte yra valstiečiai, amatininkai, darbininkai. Jie turi savo mokyklas, leidžia laikraštį lenkų kalba".

Ši paskutinį sakinių laiško autorius buvo parašęs nepagalvojęs. Pagal į galėtum pamanyti, kad Lietuvoje iš tiesų yra pačių lenkų bendruomenės laiko-

žinoti pirmiau negu, sakysime, Šv. Romos imperijos elektorius ir Sakų kunigaikštis Jonas bei Brandenburgo grafas Jurgis, kurių teritorijose Wittenbergo reformacija prasidėjo.

Sakoma, kad did, magistras Albrechtas "prisijungė prie jo (Liuterio) herezijos". Šis sakiny skamba viduramžių priešingos pusės pasmerkimu, nebūjous joms samprotavimų, kuriuo būdu anais laikais švaistėsi abiejų grupių atstovai. Bet šiandien šalis susilaukė nuo tokios terminologijos. Štai, dabartinis popiežius pagal "Chicago Daily Tribune" 1960, VIII, 2 d. žinutę iš Romos katalikų ritualo prašalino sakinius, kurie gali įžeisti kity tikėjimų žmones. Tarp kitko esąs prašalintas sakiny "bedieviškoji netikintųjų sekta", kuriuos Romos katalikybėn iš kity krikščioniškų tikėjimų pereinąs žmogus turėdavęs iškilmingai iššadėti. Tuo labiau reikia vengti tokių sakinių istoriniuose veikaluose.

Dr. M. Kavolis,
Chicago

IŠ KITŲ ŠAIPANTIS REIKIA IR SAVE ATSIMINTI

Anądien skaitau Naujienosetoką žinutę:

"St. Anthony taupymo ir skolinimo bendrovė turi naują prezidentą, būtent Paul Putrimą. Senasis prezidentas, P. Manstis, pasitraukė ir išvažiavo į Floridą.

Ir gerai padarė. Juk sakoma, kad su savim nieko negalima pasiimti. Kas iš tų gėrybių, jei žmogus nebegali jomis pasinaudoti?"

Man šiuo atveju tik tiek įdomu ir norisi paklausti tų pačių Naujienų, ar šio pranešimo antroji dalis netinka Dr. P. Grigaičiui?

K. Kinaitis,
Chicago

DABARTINĖ LENKŲ PADĖTIS LIETUVOJE

V. Rastenis

mos ir vedamos mokyklos ir jų pačių bendruomenė savo reikalams leidžia lenkišką laikraštį. O iš tikrųjų nieko panašaus nėra. Žinoma, mes čia niekas nesame buvę tose lenkiškose mokyklose, kurių Lietuvoje prieš maždaug aštuonerius metus pridygo apie 300. Bet vienas dalykas yra visiškai aiškus: nėra pagrindas sakyti, kad "lenkai turi savo mokyklas".

Boļševikinėje santvarkoje iš viso niekas neturi savo mokyklų. Mokyklos yra tik valdinės, atitinkamų valdžios organų tvarkomos ir prižiūrimos. Kiekurios iš tų mokyklų Lietuvoje vadinamos lenkų mokyklomis tik todėl, kad valdžia nustatė jose lenkų dėstomąją kalbą. Dalis tų mokyklų, ypač Vilniuje ir kaimuose kituose didesniuose centruose yra pilnos mokyklos. Bet nemaža yra ir tokių lenkiškų "mokyklų", kurios faktiškai yra tik lygiagretės klasės prie lietuvių (arba rusų) kalba vedamų klasių. Tos klasės kailur net labai negausios, po kelis mokinius teturinčios. Taip pasidaro palyginti gana didelės lenkiškų mokyklų skaičius. Jų ir nemažius, yra pakankamai pagrindo būti tikriems, kad jose nėra lenkų bendruomenės savos dvasios, savo auklėjimo, arba jėgu kiek ir yra, tai tik neoficialiai, greičiau net slapta. Tą galima spręsti iš kito pavyzdžio, kurį autorius minė, būtent, iš neva "jų", tai yra Lietuvoje pasilikusių lenkų leidžiamo laikraščio lenkų kalba.

Tas laikraštis eina irgi tik aštuoni metai, atsiradęs kaip pirmųjų postalininių posūkių vaisius. Tai visiškai ne lenkų bendruomenės laikraštis, o tik lenkų kalba spausdinamas "organas komitetų centralnego komunistycznej partii Litwy".

"Lietuvos komunistų partijos centro komiteto organas". Laikraščio vardas -- "Czerwony Sztandar" (Raudonoji Vėliava). Tarp ko kita, tai ne vienintelis lenkų kalba leidžiamas laikraštis. Keliuose Vilniaus apylinkių rajonuose vietiniai laikraštėliai irgi leidžiami lenkų kalba, bet ir juos leidžia ne lenkų bendruomenė savo reikalams, o vietiniai kompartijos rajonų komitetai ir vietiniai vykdomieji komitetai (administracija), visus juos partijai iš centro stropiai prižiūrint. Be to, lenkų kalba yra spausdinami tikslūs "Lietuvos Pionieriaus" (duktarsavaitinio laikraščio, skirto mokyklinio amžiaus vaikams) ir mėnesinio moterims skirto žurnalo "Tarybinės Moters" vertimai. Vertimai savaime negali būti kaip nors specialiai pritaikyti lenkų bendruomenėi. Bet ne kiek daugiau pagrindo yra lenkų laikraščiu vadinti ir originalaus turinio dienraštis "Czerwony Sztandar".

Imkime atsitiktinį to laikraščio numerį sakysim, šių metų rugpjūčio 3 dienos. Tai vidutiniškas, galima sakyti tipiškas to laikraščio pavyzdys. Jei pirmą kartą matomas, jis kiek tiek stebina savo ypatybėmis lygiai lenkų lygiai lietuvių.

Vedamasis straipsnis pava-

dintas "W bratniej rodzinie narodow radzieckich pieknie rozkwita Litwa" (Broliškoj tarybinių tautų šeimoj gražiai žydi Lietuva). Toliau apie veiksmingas kultūrinės veiklos formas kaime rašo "J. Banajtis, Minister Kultury Litewskiej SRR". Apie gyvą agitatoriaus žodį rašo "P. Alekiewiczis, agitator kawnaskiej fabryki "Drobie" (atkreipkite dėmesį į pavardžių, vietovardžių ir įmonių vardų rašybą). Daugiau tame puslapyje Krasnojarsko darbininkų laiškas Chruščiovui, Chruščiovo atsakymas, straipsnelis apie Moldavijos susovietinimo dvidešimtmetį su Kišiniovo miesto gatvės nuotrauka, du Tasso pranešimai iš Maskvos.

Antrame puslapyje apie "tarp lygių lygią ir laisvą" Lietuvą rašo Justas Paleckis. Nuotrauka iš "Nowa Akmianie" skelbia, kad "auga mūsų miestai ir kaimai". B. Olszewski versta eilėraštis "Litwa Radziecka" (Tarybinė Lietuva), kurio autorius "Antanas Wenclova". Straipsnį apie rajono žemėlapių keitimą rašo "A. Zacharawiczis" iš "traktatų komiteto". Straipsnį apie "W. Urbanas" rašo apie visokių dalykų iš Černiachovskio vardo kolchozo centro, kuris vadinasi "Grinkiszki", ir kuriame toks "czlowiek nazwiskiem Stankus" susipažino su vietiniais darbuotojais "Tomkusem, Auczewawiczusem"... Skyriuje "W. Kamasie" (ne "W. Kownie") reporteris pasakoja, ką Kaune veikė inž. R. Puodžius, montuotojai "J. Janulinas ir Cz. Zandawiczis", audėjos "S. Wadekajtie ir L. Iwanowa" ir brigados "Kierowane przez E. Wysockia ir P. Juszkiawicziusa". Nuotraukoje "Komsomolka Katarzyna Nowikowa", atliekanti iki pusantros normos per dieną "w teczajskiej fabryce "Mastis".

Ar iš to matyti, kad tai lenkų laikraštis?

Toliau dar gražiau. Trečiame puslapyje Z. Radeckio reportažas "Wre w apilince zycie kulturalne" (Verda kultūrinis gyvenimas apylinkėje). Autorius prie parašo nurodo ir vietą, iš kurios jis rašo: "Apilinka Girsiaj, regionu zarasajskiego". Rašo apie tos vietovės kultūrininkes "Ejtanawiczutie" ir "Wajtonitie". Kas tai yra "Apilinka, apilince", klausia lenkas, pamatęs straipsnį. Tai administracinio vieneto pavadinimas--apylinkė. Tas pavadinimas kažkodėl į kitas kalbas neverčiamas (ir rusiškose tekstuose sako "apilinka").

"A. Martinienas" rašo apie prekybos reikalus, S. Simakowski rašo apie kontruktorių darbininkų grupę, kur mini pavardes: "Mikas Maciejauskas, Piatras Stankunas, Wladas Peteris, Juozas Fiedorawiczis, Klemens Bielauskas, Aleksander Iwanowas".

Štai skyrius, kurio antraštė: Gedimino pilis ir žodžiai "W naszej stolicy", atseit, "Mūsų sostinėje". Vienos žinutės pradžia:

"20 lat temu w Wilnusi (ne "w Wilnie") zostal zorganizowany Teatr Dramatyczny. Jego kolektyw ukomplektowany sposob miodziezy Kawnaskiego Teatru Dramatycznego kontynuujac najlipesze litewskiej realistycznej sztuki teatralnej"... Tai reiškia, prieš 20 metų Vilniuje tapo suorganizuotas Valstybinis Dramos Teatras. Jo kolektyvas sukomplektuotas iš Kauno Dramos Teatro jaunomenės tarpo, tęsiant geriausias lietuvių teatro meno tradicijas.

Nuotraukoje melžėjos: "E. Mockajtie, E. Boracajtie, A. Litkiewiczutie, J. Wernauskajtie" ir dar "R. Bernotajtie z sowchozu Juodiszkie w rejonie szirwintoksim".

Pagaliau ketvirtame puslapyje apie politinę agitaciją moterų tarpe rašo A. Mažrimienė, o apie politinį auklėjimą per spaudą--H. Zimanas, "Tiesos" redaktorius (čia "H", ne "G", kaip lietuviškuose tekstuose iš rusiško rašosi). Daugiau--tarp tautinės žinios.

Tad dar kartą--argi tikrai dabar Lietuvoje lenkai "turi savo mokyklas, leidžia laikraštį lenkų kalba"? Nei tos mokyklos lenkams savos, nei tą laikraštį jie leidžia.

Tame pačiam laiške dar parašyta, kad "Lenkų bendruo-

menės buvimas Lietuvoje sudarė ir sąlygas kultūriniams (daugiau ar mažiau glaudesniems) ryšiams tarp Lietuvos ir Lenkijos išsivystyti. Lietuvos inteligentai į bendradarbiavimą žiūri kaip į sau naudingą".

Ir čia lyg ir sakoma, kad tarptum lenkų bendruomenė Lietuvoje bendrauja su lenkiškos kultūrininkais, o lietuviai inteligentai iš šalies į tai žiūrėdami smprotauja, kad tai ir Lietuvos santykiams su Lenkija naudinga. Bet taip irgi nėra.

Nuo 1957 metų tikrai lenkų menininkų--kultūrininkų apsilankymai Lietuvoje padažnėjo, pagausėjo. Bet, visų pirma, tie apsilankymai vyksta Sovietijos--Lenkijos kultūrinių santykių ribose. Štai, pavyzdžiui, balandžio 21 dieną tas pats "Czerwony Sztandar" pranešė: "Do Litwy w drodze wspolpracy kulturalnej miedzy Polska a ZSSR przybyla grupa artystow". Tai yra, "Į Lietuvą, kultūrinio bendradarbiavimo tarp Lenkijos ir TSRS kelyje, atvyko grupė menininkų". Grupę pasitiko su užsieniais bendravimo draugijos pirmininkas P. Rotomskis, "užsienių reikalų ministerijos" atstovas T. Černiauskas (tada buvo grįžęs iš Urugvajaus, o Preikšas tada, rodos, buvo pamiršęs, kad jis užsienių reikalų ministeris...). Niekad tokių Lenkijos kultūrinių misionių nepasitiko joki Lietuvos lenkų bendruomenės atstovai, ir niekad toki misisioneriai oficialiai nelankė lenkų Lietuvoje. Oficialieji sluogsniai, tiesa, tiems apsilankymams stengėsi skirti gana didelės reikšmės, kaip naujos eros reiškiniams lietuvių-lenkų tautų santykiuose. Revizito į Lenkiją buvo nusiųstas Švedo ansamblis ir kai kurios kitos lietuvių menininkų grupės.

Be tie santykiai vistiek vyksta "kelyje tarp Lenkijos ir TSRS", o ne savarankiai tarp Lietuvos ir Lenkijos. Į to kultūrinio santykiavimo programą įtrauktos ir kitos Sovietijos paglemžtosios šalys, kaip Gudija, Ukraina, Armenija, Gruzija, taip pat Latvija, bei Estija. Nors faktas, kad Lietuvoje lenkų svečialaimis buvo gausėnis, negu Latvijoje ir ypač Estijoje. Be to, nebuvo vengiama prisiminti, kad lietuvių-lenkų tarpe šie susitikimai turi giliau siekiančios reikšmės, negu tarp kitų. Tačiau "Lietuvos lenkų bendruomenė" jokio savaimingo vaidmens šiuose santykiuose negalėjo turėti ir neturėjo. Jeigu kas į tuos pasisvečiavimus žiūrėjo, kaip stebėtojas, tai toki buvo greičiau kaip tik Lietuvoje išlikusieji lenkai. Tik kailurie lenkų žurnalistas, atrod, bus bandė pasidairyti, kiek dar yra Lietuvoje likę prieškarinių bei senesniųjų lenkiškų pėdsakų. Su lenku tyliai susitiko, šio to pasiklausinėjo...

Lenkų padėtis Lietuvoje gana savotiška. Valdžia nuo 1953 metų pasidarė dosni lenkų kalbos vartojimo požiūriu (dėstomoji kalba mokyklose, laikraščiai, net specialūs mokytojų institutas), kai ignoruojami gudiskai kalbantieji gyventojai, arba žydai. Net gyventojų surašyme lenkų skaičius atrodė išpūstas kity tautinių mažumų ar gal net ir nesąmoningesniųjų lietuvių sąskaiton. Bet apie tautišką kultūrinį savarankumą lenkams vis dėlto ir kalbos nėra. Joki lenkų, kaip lenkų, bendruomenės interesai neturi pripažinimo. Lenkiškame laikraštyje, išskyrus kalbą, nieko daugiau lenkiško nėra. Panašiai, turbūt, yra ir vadinamoje lenkiškose mokyklose. Lenkai Lietuvoje neturi net tokio pobūdžio lenkiškos kultūrinės draugijos, kokią turėjo ir, nors sutramdyta, bet dar berods tebeturi Punksio ir kity vietų lietuvių Lenkijoje. Partijos leidžiama lenkams skirta spauda iš dalies atlieka lyg ir savotišką "lituanizacijos" misiją. Tačiau iš tolo (o gal net ir iš arti) labai sunku spręsti, ar lenkiškai kalbantieji tai "lituanizacija" bent kiek pasiduoda, ar gal net priešingiau nusiteikia.

**KAS DIRVOS NESKAITO
— DAUG NUSTOJA!**

Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti DIRVĄ.



Namuose bajorui Miknai Riestaragiui kartais būna karščiau, negu mūšio lauke...



Jau dabar įsidėmėkite!

Rugsėjo 24 d., šeštadienį,
Slovenų auditorijoje, Clevelande, įvyks

DIRVOS 45 METŲ SUKAKTIES SPAUDOS BALIUS



NAUJOS VILTYS TREMTINIAMS

Kun. J. Jankus

Tremtinių Metais amerikiečiai buvo pasižadėję priimti į Ameriką naujų pabėgėlių, 25% to skaičiaus, kurį priims visi kiti kraštai.

Apytiksliai skaičiuojant spėjama, kad 1959-60 metais kitoose kraštuose buvo įkurdinta per 30,000 tremtinių. Tiesdami savo pažadą Amerikos Kongresas ir Senatas š. m. liepos 2 d. priėmė naują įstatymą PL 86-648, kurį liepos 14 d. pasirašė prezidentas Eisenhoweris.

Pagal jį į JAV be kvotos per du ateinančius metus galės atvykti apie 8,000 tremtinių ir dar bus priimama 500 taip vad. "sunkiai įkurdinamųjų" (seneliai, invalidai).

Tikslius skaičius dar nežinoma, taip pat nenumatyta iš kur tie laimingieji bus atrenkami, tačiau minimi šie kraštai: Vokietija, Italija, Graikija, Austrija. Mat, norima kuo greičiau likviduoti stovyklas, o jų kaip tik daugiausia yra minimuose kraštuose. Ir jos ten laikosi jau 15 metų.

Atvykimui tų naujų tremtinių, atrodo, bus būtina turėti stiprios individualinės darbo ir buto garantijos. Organizacijos, kaip Balfas, greičiausiai galės tik tarpininkauti, o ne garantuoti. Ypačingą dėmesį bus kreipiamas į kvietimą tų 500 sunkiai įkurdinamųjų, nes jie bus reikalingi specialios globos ir priežiūros.

Tačiau nebus leidžiami tie ligoniniai, invalidai, kurie bus reikalingi nuolatinės globos, o tik tie, kurie galės mažiau ar daugiau patys save aprūpinti ir iš-

maistinti. Kiekvienu atveju bus reikalinga stipri garantija. Mat seniau, atvežus be atodairos kelis tūkstančius vengrų pabėgėlių į JAV, apie 600 iš jų pareikalavo ir buvo grąžinti atgal. Kai kuriems nepatiko Amerika iš viso, kiti negavo buto ir darbo, kitų nebuvo kas globoja. Tiesa, vengrai čia tvirtina, kad pagrindinė priežastis vengrų nurogrįžti buvo suskaldytos šeimos. Komunistinė Vengrija neleido jų sujungti JAV, tada dauguma iš JAV grįžo į Vengriją.

Naujoji emigracija pradės vykdyti tuoj pat. Tam jau yra paskirti specialūs valdininkai, pradės tyrinėti senai užvestos bylos.

Norintieji šiuo PL 86-648 įstatymu pasinaudoti, turės susitvarkyti dokumentus ir prieš vizos gavimą turės turėti pinigų kelionei ar bilietus iki savo naujos apsigyvenimo vietos.

Jų sveikata ir kiti su vizos gavimu susiję dalykai bus tikrinami konsulatuose. Vizų išdavimo laikas -- du metai, iki 1962 m. liepos 1 d.

Užsiregistruojama naujai imigracijai JAV konsulatuose. Užsiregistruojant nereikia turėti garantijų. Jos pristatomos vėliau, prieš vizos išdavimą.

Pagal šį įstatymą negalės atvykti į JAV jau išemigravę tremtiniai, kitaip tariant, įsikūrę, nors tas jų kitam krašte "įsikūrimas" ir pasirodė nevykęs. Abejonių kelia likimas tų, kurie

jau vienaip ar kitaip įsikūrė toje šalyje, į kurią kaip tremtiniai atvyko. Tačiau, atrodo, jei jie norės, galės šiuo įstatymu pasinaudoti.

Viso šio naujo įstatymo tikslas yra palengvinti kvotas išsemtų kraštų tremtiniams atvykti į JAV.

Pastebėtos spaudoje žinutės, kad Lietuvos ir kitų kraštų kvotos padidintos, yra netikslios. Lietuvos kvota yra ir liko tik 348 vizos metams. Ji yra jau išsemta 8 ar 9 metams. Pagal Lietuvos kvotą dabar (1960 m.) užsiregistruosieji galės atvykti į JAV tik apie 1969 metus. Yra projektas kvotas padidinti ir Lietuvai skirti keturis kart daugiau, bet tai tik projektai.

Prašantiems vizų į JAV jos skirstomos pagal grupes, būtent: 50% duodama specialistams, technikams, 30% artistams, 20% amerikiečių piliečių giminėms -- tėvams, vaikams; 20% artistams JAV gyventojų (ne piliečių) giminėms. Visi kiti įvairūs giminių nariai naudojami ketvirtąją grupę, kuriai tenka likučiai pirmųjų trijų kategorijų. Ne giminėms ir elniniams žmonėms lieka penktąją grupę, beveik nematomi trupiniai, kitaip tariant, atvykimas į JAV yra beviltiškas dalykas.

Visi vyksta į JAV patenka į kvotą to krašto, kuriam jie yra gimę. Kur žmogus gyvena emigracijos momentu neturi jokios reikšmės. Jei kas gimęs Lietuvoje, o dabar gyvena Australijoje -- į JAV vyksta pagal Lietuvos kvotą. Todėl nėra prasmes keisti gyvenamąją kraštą, kad būtų lengviau išvykti į Ameriką, neverta pvz., iš Italijos kraustyti į Vokietiją, manant, kad iš ten bus lengviau išvykti. Ir iš Vokietijos vykstančiam į JAV lietuviui taikoma ta pati Lietuvos kvota.

Tačiau yra keli atvejai, kai į JAV norinčiam vykti jokio krašto kvota netaikoma. Be kvotos į JAV gali atvykti žmona ar vyras Amerikos piliečio, nepilnamečio (iki 21 metų) Amerikos piliečių vaikų, Amerikos gyventojai grįžta į JAV iš studijų užsienyje ir pan.

Nėra jokios kvotos įvažiavimui į JAV gimusiems Kanadoje, Meksikoje, Kuboje, Haiti ir kituose Pietų Amerikos kraštuose. Žinia, su jais be kvotos atvyksta ir visi šeimos nariai, nors būtų ir kitur gimę. Pvz., lietuvius vedęs brazilietė atvyksta į JAV pagal žmoną, be kvotos atsiveža ir visus vaikus, nors jie būtų gimę kur nors Europoje. Buvę Amerikos piliečiai ir tų pilietybę praradę, labai dažnai gali atvykti į JAV be kvotos.

Nėra abejonės, kad Amerikos lietuviai ir Balfas stengsis reikalingą dokumentaciją butui ir darbui sudaryti. Tačiau negalima tų dokumentų daryti, kol Amerikos konsulas nepažadės vizos ir tokių dokumentų nepaprašys.

L. Morkūnienė nuo rugpiučio 9 d. atidarė naują, moderniškai įrengtą

EL — LOUISE HAIRDRESSER'S
353 EAST 185 ST. IV 1-5655
(Netoli Lake Shore Blvd.)

Atidarymo proga visos ponios ir panelės kviečiamos su moterų salonu susipažinti ir pasinaudoti prityrusių šukuotojų patarnavimu. Vietinės ir europinės mados.

Mašinoms pastatyti yra vieta iš kiemo pusės, o taip pat ir šalutinėje gatvėje.

CLEVELANDE ir apylinkėse

• **Dr. B. Matulionis**, lydimas Dr. Vl. Ramanausko, aplankė Dirvos redakciją ir susipažino su ofsetinės spaustuves įrengimais.

• **Vysk. Valančiaus Lituanistinės Mokyklos** išrinktas naujas tėvų komitetas, ateinančioms mokslo metams, pareigomis pasiskirstė: pirmininkas — Antanas Kavaliūnas, telef. MU 1-2899, vicepirm. — Leokadija Gailiūšienė, telef. MU 1-7014, sekretorė — Jadvyga Klionienė, telef. RA 1-8397, išdininkas — Albertas Sušinskas, telef. EN 1-6543, valdybos narys — Vytautas Balas-Balašaitis, telef. CE 1-6072.

• **Priimami užsakymai portretams iš fotografijų arba ir pozuojant.** Portretus daro p. Kuprevičius. Kaina labai prieinama. Užsakymus galima pranešti Dirvai.

Plaukikų dėmesiai

Plaukymo treniruotės vyksta kiekvieną dieną, išskyrus šeštadienį ir sekmadienį, St. Clair Recreation Center baseine, nuo 5 iki 6 val. po pietų. Amžiaus grupės yra: vyrų, moterų, jau-

Kvota netaikoma kunigams (bet ne pamokslininkams ar vienuoliams), Amerikos tarnyboje išbuvusiems bent 15 metų, profesoriams, mokslininkams, specialistams ir pan. Kvota į JAV buvo kelis kartus įstatymais panaikinta tremtiniams (1948 m. -- 400,000; 1953 m. -- 214,000; 1956 -- 38,000 vengrams) ir jų čia atkeliavo labai daug.

Dabar įstatymu PL 86-468 vėl panaikinama kvota keliems tūkstančiams. Šia lengvata kai kurie lietuviai, norėdami, tikrai galėtų pasinaudoti. Jų pareiga tuoj pat pajudinti savo emigracines bylas arba iš naujo jas Amerikos konsulatuose užvesti. Pradžią patys užsiregistruojantieji turi padaryti.

Nėra abejonės, kad Amerikos lietuviai ir Balfas stengsis reikalingą dokumentaciją butui ir darbui sudaryti. Tačiau negalima tų dokumentų daryti, kol Amerikos konsulas nepažadės vizos ir tokių dokumentų nepaprašys.

nių ir mergaičių — 10-12 metų, 13-15 m. ir 16-18 m.

Į plaukymo varžybas rugpiučio 20-21 d. Detroite, numatoma iš Clevelando gahenti nemaža plaukikų, todėl suinteresuoti prašomi lankyti treniruotes.

LSK žaibas

• **BALFo drabužių rinkliava** Clevelande įvyks nuo rugpiučio 6 iki 22 d. Drabužius atvežkit į Sv. Jurgio arba Naujosios parapijų sales.

• **A. L. R. K. F. stovyklų Dainavoj** liepos 31 įvyko metinė šventė. Dalyvavo daug svečių. Vietos stovyklautojos atliko gražią meninę programą. Vyko ir laimėjimo skirstymas paremti stovyklą. Iš Clevelando laimėjimus dovanomis parėmė: Z. V. Akelačiai, A. G. Beržinskai, Dr. H. Brazaitis, Dr. A. Čepulis, V. Čyvas, J. Balbota, The Laima Trade, P. Dabrila, Dr. Gruzdis, Dr. Juodėnas, V. Ročiūnas, P. Grybauskienė, B. S. Steponai, J. Sukarevičiūtė, A. I. Sušinskai, O. Matusevičienė, S. S. Laniauskai, A. V. Tamulioniai, L. P. Staškūnai, H. S. Stasai, J. J. Pikturai, P. E. Mikšiai, J. J. Puškoriai.

Clevelando Jaunimo Stovyklos Globos Komitetas nuoširdžiai dėkoja visiems aukotojams.

Išnuomojamas kambarys vyrui, jei pageidaujama, su virtuve arba ir su maistu. Skambinti HE 1-2261.

Išnuomojamas butas 5 kamb. ir vonia E. 70 ir Superior rajone. Naujas gazo pečius. Lauko porčiai. Skambinti UT 1-2347.

Parengimų kalendorius

* **RUGPIUČIO 14 D.** Lietuvių Piliečių Klubu narių gegužinė Shlaphic Grove parke prie Solon, Ohio.

* **RUGSĖJO 4 D.** SLA 14 kuopos vasaros pobūvis p. Blaškevičių sodyboje.

* **RUGSĖJO 4 D.** LB Clevelando abiejų apylinkių gegužinė (Stos Lietuvių Dienos tąsa) Neurų sodyboje.

* **RUGSĖJO 10 D.** Pilėnų Tunto skautams paremti pobūvis, Rengia Tėvų Komitetas.

* **RUGSĖJO 24 D.** Dirvos 45 metų sukakties spaudos balius Slovenian Auditorium.

* **SPALIO 2 D.** Neringos skaučių tunto dešimtmečio iškilminga sūeiga-vakaras.

* **SPALIO 8 D.** BALFo 15 m. sukaktuvių minėjimas Clevelande.

* **SPALIO 8 D.** Korp. Neo Lithuania balius Slovenian Auditorium.

* **SPALIO 15 D.** SLA 136 kuopos rengiamas Čiurliono Ansamblio pramoginio oktetų koncertas.

KONSTANTINAS GLINSKIS JAUNYSTĖJE...

(Atkelta iš 3 psl.)

ties su klubu sąlygos buvo mums patogios: didžioji pelno dalis buvo skiriama studijai, kuri kolegiskai dalijo mažus honorarus kiekvienam už kiekvieną pasirodymą ir įgalino Glinskį neieškoti jokio kito uždarbio.

Spauda, dar beveik neturėdama šios srities specialistų, kvalifikavo mūsų pasiekas rimtai ir santūriai. Tikslai keista, kad vienur kitur išsišokėliai bandė nerimtai ir gana šališkai "kibti" prie Glinskio, tuo tarpu keldami aiškint savo dilematiką narsumą. Juk tai yra mūsų lietuviškoji yda -- visur ir visados.

Norint patenkinti vis didėjančius dažnesnių vaidinimų reikalavimus, reikėjo susirūpinti studijos ir klubo ateitimi. Benagrinėjant priimtinias galimybes, nuspręsta toje pačioje pastogėje gimdyti dar vieną studiją -- Karių dramos mėgėjų kuopelę, kuri bent po truputį galėtų derintis prie mūsų vaidinimų ar koncertų spragų, kol kiek sustiprės sceniškai. Ir tikrai, toji kuopelė, su entuziazmu progresuodama, netrukus gavo oficialų vardą -- Karių teatro.

1920 m. pavasarį prasidėjo pertraktacijos tarp Glinskio ir Vaičekaus trupių, norint susijungti. Kurį laiką paprojektavus, buvo surastas ir naujas -- Angos -- vardas. Bet dar ne visai buvo prieita prie pirmojo vaidinimo, kai teko glaustis prie platesnio masto pradininko -- Lietuvių meno kūrėjų draugijos, kuri pasiryžo steigti Vaidybos mokyklą ir vėliau -- Dramos teatrą.

Tiesa, vėliau Glinskis protarpais gailėjosi, kad tik maža dalis mūsų studijos aktorių prisidėjo prie Dramos teatro, o dar vėliau laikurle keleta kartų buvo kviečiami dramon, operon, režisūron ir administracijon, bet vieni tuoj tapo nepakeičiami savo tolimos nuo meno rūšies pareigose, kiti tuoj pradėjo kopti augštin svarbiame valstybės darbe. Todėl Glinskis ir skundėsi bent porą metų tuo, kad jam nenoromis teko vargti su mažiau už mus išlavintais aktorais, mažiau užgrūdintais arba beveik bemoksliais.

Iš kitos pusės, jeigu vienas kitas iš tos mūsų šeimos vaikų kiek vėliau dar studijavo įvairias meno sritis, kitas vėl pasiekė net akademiško lygio ir rėmėsi augštojo mokslo kriterijais, tai Glinskis, kiek žinome, buvo mūsų laikais neperdidelio išsilavinimo ir vėliau šalia teatro jokio kito mokslo ar meno, kad ir labai artimo teatrui, nebestudijavo. Per tai ir belieka stebėtis ir garbinti jo sugebėjimus atskleisti studentams ir aktoriams tikrąjį vaidybos grožį, gilią meno paslaptį ir net stambių autorių nustatomas fantazijos ir realumo, formą ir esmės, stiliaus ir priemonių ir kitokias galres.

Taip. Jis yra išvaręs gilią vągą lietuvių teatrui savo jaunystėje -- nuo Petrapiilio iki Valstybės teatro.

Kaikurie vardai, pavardės, datos ir faktai patikrinti bei patikslinti pagal dabar Bostone leidžiamą Lietuvių enciklopediją.

Vladas Braziulis

EAST CLEVELAND -- EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS
EARN

OPEN EVERY SATURDAY
UNTIL NOON

4%

SUPERIOR
SAVINGS

ACCOUNTS
INSURED TO
\$10,000

HOME AND
REMODELING LOANS

CORNER 68TH -- SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

LIETUVIŲ KLUBAS ir SVETAINĖ

Lietuvių Svetainėje renkite lietuviškus parengimus, o poilsį praleiskite tarp savųjų Klube.

— Cleveland —

6835 Superior Avenue

EX 1-1143

KAS IR KUR?

• Prof. Ignas Končius, Korp! Vytis garbės narys, sutiko būti Akademijinio Skautų Sąjūdžio jubiliejinės vasaros stovyklos viršininku. Stovykla vyks rugsėjo 4-11 d. netoli New Yorko.

• Vytautui Petroniui, gyvenančiam Rio de Janeiro, Brazilijoje, turinčiam spaustuvę, remiančiam lietuviškuosius reikalus, to miesto savivaldybė suteikė garbės titulą.

• Brazilijos lietuvių dienų ir 35 metų imigracinės sukakties minėjime dalyvaus ir prof. Ferreira Carrato, didelis lietuvių prietelius. Iškilmingas pamaldas laikys Sao Paulo katedroje kardinolo pagalbininkas vyskupas Dom Paulo Rolim Loureiro.

• Pas sen. J. F. Kennedy, prezidentinį demokratų kandidatą, pasitarime lietuvius atstovavo: adv. J. Grigalius iš Bostono, M. Kižytė, A. Varnas — buvęs New Yorko ALT pirmininkas ir Dr. P. Grigaitis.

• Romas Bričkus, iš Bostono, rūpindamasis, kad Dirvą skaitytų ne tik vyresnieji, bet ir jaunimas, atsiuntė vėl dvi prenumeras.

• Leokadija Natkevičiūtė-Burbulienė, jūrų kapitono K. Burbulio žmona, liepos 30 d. palaidota Baltimorėje.

• Dr. S. Biežis, mokėdamas prenumeratą atsiuntė ir \$5 auką.

EAST CHICAGOJE GRAŽIAI PASISEKUSI GEGUŽINĖ

Tautinės Sąjungos East Chicago skyriaus valdybos pastangomis buvo suruošta išvyka-gegužinė su humoringa programa ir kitomis įvairenybėmis. Ji įvyko liepos mėn. 23 d. (šeštadienį) p.p. Jonynų gražiam sode Chesterton, Indiana.

Humoristinė programą paruošė ir ją pravedė Jonas Rimkūnas, paskaitydamas savo kūrybos, pravedamas lietuviškas liaudies dainas.

Vakare 8 val. buvo lauzas, kurį uždegė pats šeimininkas p. Jonynas ir kvietė visus dažniau susirinkti jų sodyboje, prisiminti lietuviškas tradicijas, kurios jau baigia mūsų tarpe išnykti.

Prie lauzo žodį tarė Tautinės Sąjungos Chicago skyriaus pirmininkas Petras Vėbra ir East Chicago skyriaus pirmininkas Kazimieras Pocius. Čia buvo padėkota p. Jonynams už jų nepaprastą nuosirdumą ir leidimą nemokamai pasinaudoti puikiu sodu ir kitais patogumais.

Skanių lietuviškų valgių pagaminimu rūpinosi Vanda Mažeikienė, talkininkaujant Irenai Rimkūnienei, E. Pocienei, A. Domarkienei, E. Nemickienei, O. Juodvalkienei ir kitoms. Be to, inž. Petras Steikūnas joms talkininkavo ir daug prisidėjo savo darbu.

Gaivinančiais gėrimais svečius vaišino: Jonas Steikūnas ir Petkūnas.

Linksmąją dalį (plokščių muziką) tvarkė: Tadas



Gražioje Linkų vasarvietėje Christiana Lodge, Edwardsburg, Mich., šimtamečių ąžuolų paunksmėje, rugpiūčio 27 d. atsirado trečioji neolithuanų stovykla.

Mečkauskas ir Juozas Bagdanskis.

Laimėjimus pravedė Antanas Mažeika.

Gegužinės judėjimą ir tvarką palaikė p. Kazimieras Domarkas. Dalyvių atžvilgiu gegužinė buvo gausi ir nuotaika gera.

Skyriaus reikalams gauta gryno pelno per 200 dol.

Lituanistinės mokyklos tėvų susirinkimas

Lituanistinės mokyklos mokinių tėvų visuotinis susirinkimas įvyko rugpiūčio 6 d., 7 val. vakare šv. Pranciškaus lietuvių parapijos patalpose, Harbor, Indiana.

Susirinkimą atidarė komiteto pirmininkas Bronius Ginčauskas, kuris pakvietė pirmininkauti Antaną Vilutį, sekretoriauti Petrą Indreiką.

Buvo priimta 1959-1960 mokslo metų piniginė apyskaita, apsvastyti visi mokyklos einamieji reikalai.

Buvusiam Lituanistinės mokyklos mokytojų p. Lavickui pasitraukus iš mokytojų pareigų, jo vieton pasamdytas naujas mokytojas — Algis Markevičius.

Be visų apsvastytų reikalų buvo išrinktas naujas

Lituanistinės mokyklos tėvų komitetas, kurį sudaro: ponis Vilutienė, A. Pacevičienė, Vytautas Aukštuolis, Jonas Girdžiūnas ir p. Mokiejus.

TORONTO

Lietuvių Dienos

Kanadoje jau iš seniau nusistovėjo labai pagrįstas įprotis ruošti Lietuvių Dienas. Į jas suplaukia masės ne tik iš Kanados, bet ir iš JAV lietuvių.

Šiemet tokios Lietuvių Dienos ruošiamos rugsėjo 3-5 d. Toronte. Šios Lietuvių Dienos programa norima paminėti ir 550 m. Žalgirio mūšio bei 20 m. Lietuvos okupacijos sukaktys.

Kai kuriems programos punktams praversti ir šokiams išnuomota didžiulė salė, talpinanti 4000 žmonių.

Programoje yra II Kanados ir J. Am. V. tautinių šokių šventė, meno paroda, jungtinis Toronto chorų pasirodymas ir kt.

L. T.

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti



Vid. Vakarų sporto apygardos meistreriai—Chicago ASK Lituanicos krepšininkai, aiškinasi prieš rungtynes, kaip nugalėti priešininką. Vidury matyti Lituanicos nauja žvaigždė Bosnovskis, Ed. Šulaičio nuotrauka

KERELIS BROS. CONSTRUCTION CO.

STATOME ĮVAIRIUS REZIDENCINIUS, MEDICINOS IR PREKYBOS TIKSLAMS SKIRTUS PASTATUS. ARCHITEKTAS ATLIEKA PLANAVIMĄ PAGAL JŲSŲ PAGEIDAVIMĄ. REpublic 7-8949 6350 S. ALBANY AVE. CHICAGO, ILL.



Clevelando vengrės skautės atsilankė svečius pas mūsų stovyklaujančias skaites. V. Bacevičiaus nuotrauka

SOCIALINIS DRAUDIMAS

J. ŠOLIŪNAS

(2)

Tegul nemano skaitytojai, kad rašant ir aiškinant socialinį draudimą, visą laiką bandysime aiškinti tik iš teoretinės pusės. Visai ne. Netrukus supažindinsime su įvairiais šio krašto socialinio draudimo įstatymo aspektais, kurie tiesioginiai, vienokiu ar kitokiu būdu, įtaigoja mūsų gyvenimą. Tačiau vis dėlto, prieš pradėdami aiškinti praktiškuosius dalykus, būtina bent trumpai užsiminti ir priežastis, dėl kurių dabartinis socialinio draudimo įstatymas atsirado.

Šis priežasčių priminimas yra reikalingas todėl, kad geriau suprastume ir paties socialinio draudimo įstatymo pritaikymą kasdieniam gyvenime.

Kodėl prasidėjo?

Ekonominis nesaugumas. Depresija. Nedarbas. Štai vienos iš svarbiausių priežasčių, dėl kurių Amerikoje atsirado socialinis draudimas.

Jeigu daugelyje kitų kraštų socialinis draudimas vienokioje ar kitokioje formoje jau buvo 19-me šimtmeetyje, tai šis kraštas dėl socializmo baimės labai ilgai ir stipriai priešinosi prieš bet kokią valdžios kišimąsi į privačius piliečio reikalus. Tačiau didžioji 1930-1932 metų depresija pagaliau palaužė daugumos pasipriešinimą ir garsioji Rooseveltto administracija sutiko amerikiečių palankumą ir šiame krašte įvesti socialinį draudimą.

Kaip matome, socialinis draudimas atsirado dėl ekonominio nesaugumo. Jis atsirado dėlto, kad milijonai žmonių visiškai ne dėl savo asmeniškos kaltės, pasijuto bejėgiai nugalėti problemas, kurios atsirado duondirbiui netekus darbo.

Žinoma, kada daugumas žmonių dirba, retai iškyla ir kokia nors ekonominė problema. Tačiau kada nedarbas paliečia didžiulę masę, tada atsiranda įvairiausi vargai.

Įvestasis socialinis draudimas ne nebando nugalėti visas problemas. Tačiau jo įvedimu buvo bandyta bent iš dalies padėti darbininkui bei jo šeimai. Su socialinio draudimo pensijomis buvo bandoma pakeisti ir užtikrinti bent minimalinę pajamų dalį, kurios neteko darbininkas dėl įvairių priežasčių.

Koks sprendimas?

Po minėtosios didžiosios Amerikos depresijos, specialaus komiteto nuomone, pagrindinė tų laikų darbininkų nelaimė buvo nuolatinio darbo, o tuo pačiu ir nuolatinių pajamų praradimas. Buvo prieita išvados, kad būtina sukurti tokią sistemą, kuri kokių nors būdu pakeistų prarastąsias reguliarias pajamas, bent minimalinėje sumoje.

Po ilgų tyrinėjimų bei įvairiausių apskaičiavimų buvo rasta, jog nuolatinį

pajamų šaltinį tai grupei žmonių, kuri savo jėgomis duonos pelnytis negali, pajėgs suteikti tik toks fondas, kur visa visuomenė dalyvaus išlaidų padengime.

Tokiu būdu Amerikoje ir atsirado socialinis draudimas.

Žinoma, patys pirmieji žingsniai socialinio draudimo darbe buvo ne tik kuklūs, bet ir sunkūs. Jau vienas faktas, kad socialinis draudimas Amerikoje atsirado tik 1937 metais, rodo, jog pradžia buvo labai erškėčiuota. Užtrūnka mažiausiai trys metai, kol pagaliau pradėjo plaukti į privačius namus pirmieji socialinio draudimo čekiai.

Kuklūs buvo tada išmokėjimai ir tik maža grupė darbininkų galėjo naudotis nuolatine parama. Dėl šitos menkystės buvo visa eilė priežasčių, tačiau dvi buvo bene svarbiausios. Pirmą, kad socialinio draudimo fondas neturėjo pakankamai susidarusių lėšų išmokėjimams daryti. O antra, tik maža dalis darbininkų turėjo teisę gauti pensijas.

Bet laikas gydė abi žaizdas. Ilgai laukti nereikėjo ir amerikietiškoji socialinio draudimo sistema daugeliu atvejų ne tik pasivijo kitų valstybių panašias sistemas, bet nemažai jų ir aplenkė.

Istatymo keitimai

Kad socialinis draudimas neatsiliktų nuo kasdieninių gyvenimo reikalavimų, jis nuolatos keičiamas ir tobulinamas. Tenka pastebėti, kad amerikiečių politinis gyvenimas turi daug įtakos į socialinį veikimą. Todėl labai dažnai įvairūs svarbesni socialinio draudimo įstatymo keitimai daromi rinkiminiais metais.

Nuo 1937 metų, kada visas įstatymas išsigaliojo, svarbesnieji pakeitimai buvo daromi: 1939, 1950, 1952, 1954, 1956, 1957 ir 1958 metais. Neabejojama, kad ir šimt bus stambių pakeitimų. Jau turbūt daugelis girdėjo apie bandymą įvesti nemokamą pensininkų gydymą bei kitas lengvatas.

Kaip ten bebūtų, visados su įvairiais pakeitimais ateina ir įvairius pagerinimus. Šitie pagerinimai nėra vien tik todėl daromi, kad rinkimų metu gavus pensininkų — balsuotojų balsus. Jau daug svarbesnis ir aukštesnis yra motyvas, kuris taip ryškiai yra charakteringas visiems amerikiečiams. Būtent — amžinas noras padėti vargstančiam artimui.

Jeigu įstatymas nuolatos keičiamas, tai visai natūralu, kad yra būtina apie tuos pakeitimus žinoti. Būtina taip pat susigaudyti ir bendrai visame socialinio draudimo sutvarkyme, kad laiku atėjus, kiekvienas galėtų priklausoma teise pasinaudoti. Užtat nuolatos bandysime skaitytojams paaiškinti vieną specifinį įstatymo dalį.

Kadangi nemanau tuo pačiu klausimu rašyti kelis kartus, todėl kviesčiau bent svarbesnius aiškinimus išsikirpti ir pasilaikyti, kad reikalui esant, nereikėtų vadovautis gandai, bet būtų galima naudotis teisinga informacija.

Visais šio skyriaus reikalais laiškus prašom adresuoti: Dirva, Socialinis skyrius, 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.



Maracay apylinkės lietuvių bendruomenės pirmininkas Jonas Stanevičius, talkininkaujamas Reginos Štitalaitės, paruošė vaikučiams žaislų.

Pranešame mūsų mieliems prieteliams ir pažįstamiems, kad š. m. rugpiūčio mėn.

9 d. staiga mirė mūsų mylimas vyras ir tėvas

VYTAUTAS BLUMFELDS

Giliai nuliūdę žmona, sūnus ir marti

A. + A.

LIUDUI VISMINUI

staigiai mirus, jo gimines ir artimuosius širdingiausiai užjaučiame

Investment Klubas "Litas",
Detroite